

PRIMORSKI DNEVNIK

Kaj je Osvobodilna fronta? (Razbijačem v pouk)

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SVOBODNEGA TRŽAŠKEGA OZEMLJA
Leto IV - Cena 15 lir - 10 jugolir - 5 din
TRST, četrtek 16. septembra 1948
Štev. 1000

Ob obletnici priključitve Primorske in Istre

Leto dni nas loči od dneva, ko so bile v francoskem ministrstvu, za znanje zadeve predložene listine, ki so ratificirale mirovno pogodbo z Italijo. V noči med 15. in 16. septembrom je Jugoslavija premaknila svoje mejnike proti zahodu: h Kaninu, k Soči, na obrombe nad Trstom, a krasna Istra je svobodna zadnala v novi Jugoslaviji.

Večji del slovenskega naroda, ki ga je tudi imperializem zaplajal narodnemu pogubni in smrti, je bil pridružen ozemlju, kamor po jeziku, po kulturi, po gospodarstvu, po zgodovini, — skratka po vsem, kar opredeljuje pojem naroda, — tudi spada. Navdušenje je zajelo ljudi širom po Juljski krajini in je našlo pristen odmev pri vseh bratskih narodih Jugoslavije. Dneve velikega veselja je kalila del trpka misel, da je slovenski narod še enkrat položil težko žrelec za mir Evrope. Izra komaj začrtanih meja so se že slisali klici slovenskih ljudi iz Gorice, Brd, Benečije in Kanalske doline, ki so jih odhajajo Američani in Angličani s pomembno prepričanostjo in milostno semolost fašističnim tolpom, ki so v fenci italijanske vojske uprizorjali žvoštiniste orgije mousolinijevske šloga: razbijali trgovine, plenili stanovanja, napadali z bombami, sezigali slovenske knjige, pretepali prebivalce, grozili z uboji, prepevali »Glovincoz« in vpili: »Ven s našimi Ob prekipeljavosti radosti Primorčev lostran nove meje, je bilo treba zatajevati gnev ob misli na tiste, ki so ostali brez zaščite na drugi strani.

V kratkem zgodovinskem razdobju je bila usoda slovenskega naroda dvakrat postavljena pred zeleno mizo mednarodne diplomacije. Pogodba v Rapalu (1920) ni bila samo posledica zgolj zamotanih znanj-političnih okoliščin, ki so jo izrabljali kratkovideci zmagovalci za svojo vrgloavo igro, marveč tudi sramo in pečet nezmožnosti in neljudskosti domače buržoazije. Ni bilo treba dolgo čakati, da je prav na tem slovenskem ozemlju, — krivično do deljenem Italiji, — vseskratjaljo fašizem polet prve krave uspehe svojega splohoda na Rima in obvesno napada na svobodo vsega človeštva. Tu so se najprej pokazale posledice namernega polovirčarskega reševanja narodnostnih problemov. Izbruhnil je moralna nova svetovna vojna, v kateri je nastopila kot sopovzročitelj prav tista Italija, katero so tako podpirale in podpohvale zahodne veličine. Po strahotnem trpljenju je ta vojna razbila jedro blaznečega imperializma, ki je prav na majhnem koščku slovenske zemlje skozi dvajset let pripravljali pojoge za svoje zavolavne pohode proti Zahodu, da bi s tem potolažili svoj benastni pobeg po tujih ozemljih.

Druga svetovna vojna je pokazala vsemu svetu čudovito junastvo narodov Jugoslavije, Jugoslavija, ki je bila zavrato napadena, dežela, v kateri so nemško-italijanski okupatorji skozi dolga štiri leta v dostle neznanju okrutnosti zdesetkovali prebivalstvo, dežela, ki je bila eno samo bojišče, kjer so se s puško borili vsi — borci in žene, starci in otroci, Jugoslavija, kjer je sovražnik ugonobni celokrajine, je na kraju velike krutnje trpljenja ponosno zmagala. Na pariški mirovni konferenci je nova Jugoslavija dokazala, da dobro pozna strahote vojne in da hodi zato mir, tisti trajni mir, ki se da utrditi samo z unienjem stalnih ognjišč napadalnosti.

Toda tudi ob koncu druge svetovne vojne so se našle temne sile, ki jim ni bilo mar za obljube v Atlantski listini, ki jim je bilo mučeništvo Evrope deseta brigada, a ki so se izkazale kot nestrni prevzemniki dediščine propadlega nacifasizma.

Na pariški mirovni konferenci se je krotila tudi usoda Juljske krajine. To področje je že od nekdanje predstavitelj vrata na Balkan. Trst in Gorica sta ključa teh vrat... Zgodovina nam govori, da je bil Balkan vedno senca tujih interesov: od dni evropskega koncra pa do nedavna je bilo tu polje neprestanih splet, ki so jih imperialistične sile nekdanjih agentih z namenom, da pridobijo na tem ozemlju čim večji gospodarski in politični vpliv.

V junjski borbi so se Jugoslovanski narodi otreli imperialističnega jarma, prav tako so se — z eno samo izjemo — osvobodili tudi drugi narodni Balkana. Vojna se je končala, a še ni končala borba proti imperializmu in tistim zakulisnim silam, ki hočejo zavreči pot napredka, pa čeprav z blazno potvoto oboževanega nasilja. Na mirovni konferenci po drugi svetovni vojni so prav te sile postavile na stališče, da naj nova Jugoslavija ne doli svojih naravnih in etničnih meja. Težka je bila borba za pravice malih narodov in le odlična podpora Sovjetske zveze in slovenskih držav je Jugoslaviji omogočila razkrinkati poote namene zahodnih imperialistov, ki so silili tako daleč, da so si nadedli vlogo odvnetikov premaganega napadalca. Z borbo za pravice meje se je na tej konferenci prvič tudi borba za poštna in demokratska načela. Slo je za to, ali se bo le zganila vest svobodnoljubnega človeštva, ki naj udari po napadalca. Mogočno so tedaj odkleknile Kardeljeve besede: »Če konferenca ne bo dosegla tega, potem ne bo preprečila sil agresije, da je pra-

NOV SOVJETSKI PREDLOG GLEDE BIVŠIH KOLONIJ ITALIJE Anglija teži po ozemljih ki mejijo na Abesinijo

Vprašanje italijanskih kolonij predloženo OZN - SZ zahteva v italijanskih kolonijah demokratični režim

PARIZ, 15. — Predstavniki štirih držav na konferenci za italijanske kolonije so se sestali danes kmalu popoldne. Na seji so sestavili pisno glavno tajniku OZN Trygve Liu, s katerim javljajo, da je bilo vprašanje o bodočnosti bivših italijanskih kolonij poslano glavni skupščini OZN v smislu člena 23 in paragrafa 3 druge priloge mirovne pogodbe z Italijo, tako da bo skupščina lahko o tem vprašanju razpravljala na zasedanju, ki se bo začelo 21. septembra.

Konferenca štirih je dalje sklenila, da bodo poslali združenim narodom sporočila preiskovalne komisije in priporočila namestnikov. Dalje so sklenili, da ne bodo izdali nobenega uradnega poročila o poteku razgovorov in da bo vsaka delegacija zase izročila tisku svoje poročilo.

Kakor smo že včeraj poročali, je na večerajšnji popoldanski seji sovjetski delegat Višinski postavil nov predlog, ker predstavniki ostalih treh držav niso sprejeli prvotnega sovjetskega predloga, po katerem naj bi vse bivše italijanske kolonije prišle pod italijansko varstvo. Na podlagi novega predloga bi Libija postala neodvisna v desetih letih in v tem času bi prišla pod varstveno upravo, ki naj bi jo tvorili predstavniki domačega prebivalstva. Upravnik bi imenoval varstveni svet. Upravnik bi bil dojenjen posvetovalni odbor sedmih članov, ki bi vseboval predstavnike štirih velikih držav in Italije ter enega evropskega in enega arabskega prebivalca Libije, ki bi ju izbrala amezmenjih pet vlad.

Enak režim naj bi veljal za Eritrejo in Somalijo. Abesiniji naj bi odstopili nekatere dele eritrejskega ozemlja, da si jo omogoči dostop do morja. Glede Somalije se ne bi določil noben datum za proglasitve neodvisnosti. Razen tega bi Varnostni svet še bi smatral za potrebno, lahko dočeli v teh ozemljih stroške točkov v interesu mednarodne varnosti.

Tudi ta predlog so ostali predstavniki odbili in nato je Višinski obsodil francosko-ameriški predlog glede Somalije, ki priča o britanski težnji po ozemljih, ki mejijo na Abesinijo.

V Washingtonu pa so danes objavili stališče ameriške vlade, ki je: Somalija naj bi prišla pod varstvo Združenih narodov in Italija naj bi jo upravljala za nedoločen čas.

Prišlo naj bi do majhnih popravkov meje z Abesinijo in z britanskim Somalijo.

Anglija podaljšuje vojaško obveznost Debata v poslanskih zbornicah

LONDON, 15. — Celo vrsto »varnostnih mera, na področju obrambe namerava sprejeti vlada, če bi se mednarodni položaj ne razjasnil. Tako so večer objavili podaljšanje vojaške službe, na podlagi katere bodo mogoče predčasno vpoklicati letnik 1949.

Laburistična parlamentarna skupina je danes razpravljala o vprašanju obrambe ter o podaljšanju vojaške obveznosti sedanjih vojakov. Podpredsednik vlade Morrison, minister za narodno obrambo Alexander brnil objavljene obveze. Kljub verjetnemu odporu kake dvajsetice pacifističnih poslancev in leve skupine bo verjetno večina laburistov odobrila omenjene mere.

V poslanskih zbornicah je bila danes važna debata o zunanji politiki. V imenu opozicije je govoril bivši zunanji minister Eden, ki je poudaril, kako se je mednarodni položaj od

Minilo je že precej časa, odkar je bila objavljena resolucija Informbiroja. Ker pa so še vedno ljudje, ki s posebnimi nameni nadaljujejo z blatenjem maršala Tita in Jugoslavije in ker ne morem vsakemu posebej dokazovati in dopovedovati, kaj sta z mojim možem med trinajstidnevni bivanjem v Jugoslaviji videla na lastne oči in slisala na lastna ušesa, želim, da bi to pismo bilo objavljeno v »Primorskem dnevniku«. Po vsem tem pa, kar sva videla in slisala, sva prišla do zaključka, da je odgovor tovariša Tita, ki ga je dal na V. kongresu KPJ, popolnoma pravičen.

V Jugoslaviji sva bila moj mož in jaz prvič. Videla sva lep del Slovenije in imela priliko govoriti z raznimi ljudmi vseh slojev: z ubogimi in premožnimi, s Slovenci, Hrvati in tudi Madžari. Izrabila pa sva vsako priliko, da bi se pogovarjala s čim več ljudmi, da bi si laže napravila pravično sodbo o stanju v Jugoslaviji, kajti samo gledati ljudi okoli videla ali pa obiskati samo eno mesto ne zadostuje.

Najprej glede eterorjov. Pričela sva s Sežano s tla: kom, kjer so nama pregledali dovoljena in denar zabeležili, narkar so nas pustili pri miru in brez vsakih sitosti sva se pripelavne oči in slisala na lastna ušesa, želim, da bi to pismo bilo objavljeno v »Primorskem dnevniku«. Po vsem tem pa, kar sva videla in slisala, sva prišla do zaključka, da je odgovor tovariša Tita, ki ga je dal na V. kongresu KPJ, popolnoma pravičen.

Čistka med Sokoli v ČSR
PRAGA, 15. — Preiskave so dogonale, da je določeno število Sokolov v Pragi sodelovalo pri pripravah za protivladne demonstracije ob pogrebu predsednika Beneševiča. Zaradi tega se je pričela v praških sokolskih vrstah čistka.

Togliatti se vrne v Rim
RIM, 15. — Ker je Togliatti okrevale, se bo čez nekaj dni vrnil v prestolnico, da spet prične svoje

Tisoč številok Primorskega dnevnika

Z današnjo številko slavi naš dnevnik svoj mali jubilej. Današnja številka je tisoča številka našega lista — edinega slovenskega dnevnika na Tržaškem ozemlju, glasila slavne Osvobodilne fronte in zvestega nosilca njenega programa, kar bo ostal vse dotlej, dokler ta program ne bo do zadnje točke uresničen.

Novo davčno breme francoskemu delovnemu ljudstvu

QUEUILLE NAPOVEDUJE DAVČNE OBREMENTIVE ZA 80 MILIJARD - FRANCOSKO DELAVSIVO VZTRAJA V BORBI ZA SVOJE PRAVICE

PARIZ, 15. — Ministrski predsednik Queuille je na včerajšnji konferenci izjavil, da je vlada sklenila, da se ukiniti 30 milijard civilnih in vojaških izdatkov, ki so bili določeni do konca leta. Vsi izdatki, ki ne bodo neobhodno potrebni, bodo uvarstveno upravo, ki naj bi jo tvorili predstavniki domačega prebivalstva. Upravnik bi imenoval varstveni svet. Upravnik bi bil dojenjen posvetovalni odbor sedmih članov, ki bi vseboval predstavnike štirih velikih držav in Italije ter enega evropskega in enega arabskega prebivalca Libije, ki bi ju izbrala amezmenjih pet vlad.

Enak režim naj bi veljal za Eritrejo in Somalijo. Abesiniji naj bi odstopili nekatere dele eritrejskega ozemlja, da si jo omogoči dostop do morja. Glede Somalije se ne bi določil noben datum za proglasitve neodvisnosti. Razen tega bi Varnostni svet še bi smatral za potrebno, lahko dočeli v teh ozemljih stroške točkov v interesu mednarodne varnosti.

Tudi ta predlog so ostali predstavniki odbili in nato je Višinski obsodil francosko-ameriški predlog glede Somalije, ki priča o britanski težnji po ozemljih, ki mejijo na Abesinijo.

V Washingtonu pa so danes objavili stališče ameriške vlade, ki je: Somalija naj bi prišla pod varstvo Združenih narodov in Italija naj bi jo upravljala za nedoločen čas.

Prišlo naj bi do majhnih popravkov meje z Abesinijo in z britanskim Somalijo.

Druga svetovna vojna je pokazala vsemu svetu čudovito junastvo narodov Jugoslavije, Jugoslavija, ki je bila zavrato napadena, dežela, v kateri so nemško-italijanski okupatorji skozi dolga štiri leta v dostle neznanju okrutnosti zdesetkovali prebivalstvo, dežela, ki je bila eno samo bojišče, kjer so se s puško borili vsi — borci in žene, starci in otroci, Jugoslavija, kjer je sovražnik ugonobni celokrajine, je na kraju velike krutnje trpljenja ponosno zmagala.

Na pariški mirovni konferenci je nova Jugoslavija dokazala, da dobro pozna strahote vojne in da hodi zato mir, tisti trajni mir, ki se da utrditi samo z unienjem stalnih ognjišč napadalnosti.

Toda tudi ob koncu druge svetovne vojne so se našle temne sile, ki jim ni bilo mar za obljube v Atlantski listini, ki jim je bilo mučeništvo Evrope deseta brigada, a ki so se izkazale kot nestrni prevzemniki dediščine propadlega nacifasizma.

Na pariški mirovni konferenci se je krotila tudi usoda Juljske krajine. To področje je že od nekdanje predstavitelj vrata na Balkan. Trst in Gorica sta ključa teh vrat... Zgodovina nam govori, da je bil Balkan vedno senca tujih interesov: od dni evropskega koncra pa do nedavna je bilo tu polje neprestanih splet, ki so jih imperialistične sile nekdanjih agentih z namenom, da pridobijo na tem ozemlju čim večji gospodarski in politični vpliv.

V junjski borbi so se Jugoslovanski narodi otreli imperialističnega jarma, prav tako so se — z eno samo izjemo — osvobodili tudi drugi narodni Balkana. Vojna se je končala, a še ni končala borba proti imperializmu in tistim zakulisnim silam, ki hočejo zavreči pot napredka, pa čeprav z blazno potvoto oboževanega nasilja. Na mirovni konferenci po drugi svetovni vojni so prav te sile postavile na stališče, da naj nova Jugoslavija ne doli svojih naravnih in etničnih meja. Težka je bila borba za pravice malih narodov in le odlična podpora Sovjetske zveze in slovenskih držav je Jugoslaviji omogočila razkrinkati poote namene zahodnih imperialistov, ki so silili tako daleč, da so si nadedli vlogo odvnetikov premaganega napadalca. Z borbo za pravice meje se je na tej konferenci prvič tudi borba za poštna in demokratska načela. Slo je za to, ali se bo le zganila vest svobodnoljubnega človeštva, ki naj udari po napadalca. Mogočno so tedaj odkleknile Kardeljeve besede: »Če konferenca ne bo dosegla tega, potem ne bo preprečila sil agresije, da je pra-

več tisoč delavcev gradbene industrije, kovinske in železničarske. Veliko število stavkajočih se je udeležilo demonstracije pred delavci, ker so pri pogajanjih predlagali odkloniti sporazum. Dalje so bile proglajene delne stavke v severnih premošnjih bazenih ter v Marseillu in Orly, kjer je začelo stavkati 2000 namencev letalske družbe »Air France«.

V avtomobilskih tovarnah Renaulta v Boulogne Billancourt, kjer je zaposlenih 31.000 delavcev, je stopilo v stavko 90% delavcev. Na zborovanju stavkajočih so govorili. Splošne zveze dela poudarjajo zahteve delavcev in jih pozvali, naj nadaljujejo svojo borbo.

Kardelj vodja delegacija FLRJ na zasedanju OZN v Parizu
BEOGRAD, 15. — Jugoslovanska delegacija, ki se bo udeležila dela skupščine OZN v Parizu, bo vodil ministrski podpredsednik in zunanji minister Kardelj. Člani delegacije bodo tudi predsednik hrvaške vlade Bakarić in dva namestnika zunanjega ministra Bebler in Mateš.

Proglas španske KP
PARIZ, 15. — V proglasu partijskim organizacijam, španskemu odporniškemu gibanju in zlasti gverilskim borcem iz Galicije zatrjuje španska komunistična partija, da skuša Francoska policija, ki se pripravja na uničenje protifašističnega gibanja s terorjem, vriniti se v odporniške skupine.

Proglas španske KP
PARIZ, 15. — V proglasu partijskim organizacijam, španskemu odporniškemu gibanju in zlasti gverilskim borcem iz Galicije zatrjuje španska komunistična partija, da skuša Francoska policija, ki se pripravja na uničenje protifašističnega gibanja s terorjem, vriniti se v odporniške skupine.

Vidaljevi frakcionasi so večkrat glovesno izjavili, da spora v komunistični partiji ne bodo unlašili v močnejše organizacije. K tem izjavam jih je silila zdrava pamet, ki nam pravi, da je enotnost množičnih organizacij osnovna dobrina in pogoj njihove borbivosti. A z zdravo pametjo so se oni že zdavnaj skregali in zato jih njihova razbijaška logika tira dalje po njihovi likvidatorski poti. Kakor frakcionaste v komunistični partiji pomeni dejansko likvidacijo njene revolucionarne linije, tako pomeni vnašanje partijskega frakcionastva v množične organizacije dejansko razbijanje in likvidacijo njihove borbene tradicije.

Dejanski položaj, ki je nastal na našem ozemlju po objavi resolucije Informbiroja, dovolj zgovorno potrjuje to trditve. Razvoj dogodkov predvsem na sindikalnem področju bo to resnico v bližnji bodočnosti naravnost otipljivo prikazal.

Spricho posebnega položaja, ki označuje vlogo in naravo naše Osvobodilne fronte, je razbijaška politika Vidaljevih frakcionastev vprav v njihovem odnosu do Osvobodilne fronte še posebno poučna. Pri tem se obnašajo in postopajo kot ljudje, ki jim primanjkuje usklrskega političnega čuta. Mislijo, da je Osvobodilna fronta organizacija »med organizacijami, a da ima le to posebnost, da je politična organizacija ogromne večine slovenskega življa na Tržaškem ozemlju; mislijo, da z ustanavljanjem neklih novih odborov OF, in s tem, da si prilastijo njeno ime, njene formulacije in pečate, postajajo hkrati gospodarji duha Osvobodilne fronte; mislijo, da je vprašanje Osvobodilne fronte vprašanje odborov in odborov, od stare in preizkušene borce za svobodo in zedinjenje slovenskega naroda zamenjajo s slovenskega naroda zamenjajo.

Za vsem tem se skriva velika nevarnost za tržaške Slovence. Razbijaško delo Vidaljevih frakcionastev, ki skušajo ne le razbiti organizacijsko strukturo, temveč tudi ubiti duha Osvobodilne fronte, se pojavlja kot najnevarnejša oblika imperialističnega pritiska na enotnost slovenskega življa na Tržaškem ozemlju — po triletni anglo-ameriški okupacijski upravi, po razbijaških poskusih italijanskih šovinističnih krugov in odpadnikov »dolarske zveze« — in ima namen odtužiti tržaške Slovence svojemu lastnemu narodu, jih naravno izkoreniniti in ohriniti njihovo nacionalno zavest (razvilji so, poleg drugega, tudi kampanjo za boj kot Slovenskega narodnega gledališča).

Odgovornost pred lastnim narodom vseh onih, ki nasledajo tem razbijaškim manevrom Vidaljevih frakcionastev, je ogromna in odgovor, ki ga bodo morali nekoč dati, bo zelo težak.

Frakcionaška organizacija, ki si sleparsko prilasta ime Osvobodilne fronte nima in ne more imeti nič skupnega z Osvobodilno fronto slovenskega naroda, ki bi jo mogel kdoli kaj obnavljati ali na novo ustanovljati; ampak: je enotna politična oblika slovenske nacionalne skupnosti, ki je nastala

na zgodovinsko nujni točki slovenskega nacionalnega razvoja kot posledica osvobodilne borbe vsega slovenskega naroda proti nacifašističnemu okupatorju in domaćim izdajalcem, v tesni povezanosti z osvobodilno borbo vseh jugoslovanskih narodov.

Osvobodilna fronta je sestavni del naše nacionalne zgodovine, je naša najnovejša zgodovina; kot organizator herojske borbe slovenskega naroda proti nacifašizmu tvori osrednjo jedro našega narodnostnega značaja in mu odpira perspektivo bodočega razvoja; kot preoblikovalka našega narodnega značaja usmerja vsa naša kulturno prosvetno dejavnost in je sestavn del naše nacionalne zavesti. Vse to tvori duha Osvobodilne fronte, ki ima svojo eno namendostljivo politično obliko tudi na Tržaškem ozemlju in povsod tam, kjer prebivajo Slovenci: prerorjeje v narodno-osvobodilni borbi.

Tega duha se ne more nihče polastiti, ker predstavlja tisto moralno, politično in narodnostno hrbenico slovenskega ljudstva, ki je edino zmoina uspešno ljujtu bovati vsem napadom imperiaizma. Sleparsko polastiti se njeje zna imena in pod tem imenom postavljati duha Osvobodilne fronte spvarno organizacijsko strukturo — plašč brez duše — pomeni atentat na enotnost slovenskega naroda; poskus razkrajjanja naše politične in nacionalne zavesti; napad na konkretne osnove slovensko-italijanskega bratstva in usklrske demokratske ljudske fronte na Tržaškem ozemlju, in s tem postavljanje, bo objektivno na linijo interesov anglo-ameriškega imperializma na tržaških tleh.

Destradi likvidira revolucionarnost ES
Opornost Radich kooptiran v vodstvo ES
Sinoči se je vрил plenum Enotnih sindikatov, na katerem se je razpravljalo o povisjanju cen.

Polpomena se strinjamo z zahtevami, da vojska uprava preklicuje cen in tako, da vojska uprava prizna kot pravilo, da se ne bodo podvezale nikakršne mere, ki bi imele za cilj kvartir odnos med življenjskimi stroški in zaslužkom brez prehodnega odobrenja predstavnikov delavstva kakor smo tudi za pridobitev življenjskih stroškov z dobroti, draginskiimi dokladiami in pokojninami.

Ne moremo pa se strinjati s koj optiranjem znanega oportunističnega Radicha v vodstvo Enotnih sindikatov, kakor tudi ne s kooptiranjem članov, katerih imena predlagatelj sploh ne pove.

Prav tako pa se ne more noben resnični prišlaš zadržnih in revolucionarnih delavskih sindikatov strinjati s forsiranjem sporazuma za vsako ceno z vodstvom delodajalstva: ga žoltega sindikata kakršne je Delavska zbornica.

Vse troje vodi v likvidacijo razredne in revolucionarne linije Enotnih sindikatov in s tem na pozicije angloameriškega imperializma na Tržaškem ozemlju, proti čemur pa se bodo vsi resnični demokrati odločno uprli in sedanje likvidatorsko vodstvo ES pravčasno odstranili.

Plenum je udeležili, seveda ni prejel kot po navadi zgradil pomonkaj prepisov. Zato bomo o vseh omejenih dogajanjih spregovorili jutri obirnije.

Z grških bojišč
ATENE, 15. — Radio Svobodni Grčija je sporočil, da so v noči od 9. na 10. septembra enote demokratske vojske pričele z ofenzivnimi operacijami proti monarhofašističnim silam v Gavru, Dendrohri in Ireopiji na odseku Vici.

11. septembra so enota demokratske vojske zasedla Popovo Njivo in gričje južno od Breznice in Ducej. Naslednjega dne pa so razprle tri monarhofašistične bataljone. Sovražnik je na bojišču pustil vse orožje.

Zjutraj 13. septembra je bil ves odsek Rabatine, Mespine, Duceje in Orlova v oblasti demokratskih enot. Skupne izgube monarhofašistov iznašajo preko 2000 mrtvih in ranjenih. V istem času je 521 vojakov dileriziralo iz monarhofašistične vojske. Zajeti je bilo 43 minometov, 30 puškomitraljezov, 230 avtomatičnih pušk, 5 milijonov nabojev in 2 skladišči raznega materiala.

Na odseku Murgjen je sovražnik med 6. in 11. septembrom izgubil preko tisoč mrtvih in ranjenih.

Spopad med Indijo in Hyderabadom
NOVI DELHI, 15. — Medtem ko govori indijski radio o uspešnih indijskih četi pri vdoru v Hyderabad, pa poročajo iz drugih virov, da nudijo čete Hyderabadu resen odpor ter so povsod ustavile napadalec.

Zunanji minister Hyderabadu Nawab Jung je danes zjutraj prispeval iz Londona v Pariz. Izjavil je: »Vdor indijskih oboroženih sil v mojo državo je neopravičljiv in nasilno napadalno dejanje. Prišel sem apelirat na vest vsega sveta in upam, da bo Varnostni svet takoj vstopil, da bo ustavil napad ter tako preprečil prelivanje krvi.«

V svojem govoru na zborovanju v Bombayju je indijski ministrski predsednik Pandit Nehru med drugim dejal: »Upam, da bo zadeva Hyderabadu urejena v nekaj dneh.«

TRŽAŠKI DNEVNIK

Z vztrajno borbo dosegli novo mezdno pogodbo za gradbeno stroko

Pretežno italijanski značaj razstave - Lično urejen jugoslovanski oddelek - Prvi gostje na sejmšču

400 in dan žalosti
Za 15. september sta «La Voce libera» in «Giornale di Trieste» napovedala dan žalosti in pozvala tržaško prebivalstvo, naj razobesi trobojnico z ravnim trakom, v znak protesta proti krivitvi mirovni pogodbi. Ta njihov poziv je velikim odobravanjem in kakor en sam pot pustilo lezati trobojnico tam, kjer so ležale do 15. septembra.

15. septembra je potekel našo mirno in izmenjavno nas je dejstvo, da je ta izredna mirnost sovpadala z obiskom, ki ga je 400 «delegatov» tržaškega ljudstva privedlo pri italijanski vladi v Rimu in, da je, v njegovem imenu, zahtevalo pomoč za čimprejšnjo vrnitev v objem matere Italije.

Prizadevanje teh 400 delegatov je tržaško ljudstvo podprlo s tem, da trobojnico ni izobesilo, kljub temu da tako dejanje predstavlja res minimálni napor za izkazovanje svoje patriotske ljubezni.

Iz tega bi mogli sklepati: da je v Trstu stevilo revizionistov izredno majhno, te zadostuje, da jih gre 400 v Rim in je mesto brez trobojnice; da gre «zaslugi» za vse dosežene incidentne uspehe tem 400 delegatom, ker je brez njih v mestu vladal vzoren red in mir; da zahteva priključitev k Italiji v Trstu kvečjemu 400 oseb, ker ni brez njih nihče drug razobesil trobojnico, te izjavame podružnice italijanskih zavodov in ustanov in svoje delegatov, ki so ostali doma; in končno, da je pri takovih, da do gen. Airey v svojem prihodnjem poročilu popravi svoje dosedanje mnenje, da je namreč, ogromna večina tržaškega prebivalstva za ponovno priključitev Trsta k Italiji.

Kdo prodaja dim?

V rešitvi člankov, ki jih objavlja «Giornale di Trieste» pod naslovom «Unchiasta sulla scuola slovena a Trieste», je vse pomno najrazličnejši podatki, s katerimi hoče dokumentirati upravičenost svojega sovističnega protislovenskega stališča. V članku «La fabbrica degli scolaristi» se je pisec lotil tudi primkov učencev slovenskih šol in pravi: «Infine alcuni casi tipici di metamorfosi dei cognomi escogitate per vendere fumo». Nato naštevata več nekaj splošnoimenjanih imen. Toda že pri prvem imenu se je pisec namenil člankov spodrsnilo. Navaja namreč ime Natale Alberti, ki je spet postal v slovenski štiri Božo (res, nesramni so ti slovenski učitelji in starši, ki kličejo svoje otroke s slovensko obliko krstnega imena!) Alberto Zvedeli pa smo, da je oče tega otroka poslal uredništvu lista «Giornale di Trieste» dopis, v katerem je povedal, da je on Alberti le po volji pokojnega Musolinija in v dokaz za to je priložil svoj kratki list, ki se glasi na ime Alberti in ima naslednji pripis:

Ad notaciones marginales — Il contrasterivo cognome Alberti è stato cambiato in quello di Alberti con decreto del Prefetto di Pola in data 12.V.1928. No. 63 A.M.

Torej, kdo prodaja dim: slovenska šola ali «Giornale di Trieste»?

„Le čevlje sodi naj kopitar“

Na plemenu SHPZ 12. t. m. je Stane Bidovec šutil potrebo, dodatno kniti se tudi naših pevskih zborov, če da se poslužujejo italijanskih programov. Ko bi imel Stane Bidovec nekoliko pojma o glasbi in ako bi vedel, s kakšnimi težkotami je združeno delovanje naših pevskih zborov, bi gotovo ne izustil takih netočnosti.

Lahko trdimo, da ni dežele in države, ki bi v tako kratki povesti dobi dosetja take ogromne uspehi na glasbenem polju, kakor so ga dosegli naši pevski zbori na tržaških tleh, zlasti če upoštevamo, da je fazljev vse uničil, da niso imeli pevski zbori niti ene partiture, da ni bilo pevovodskega kadra, da ni bilo instrumentov in da poleg vseh teh zaprek delajo tudi okupacijske oblasti vse mogoče ovire.

Koncerti posameznih pevskih zborov in zlasti množični nastopi s 1000, 2000, 3000 in preko 4000 pevci so najlepši dokaz o sistematični gojitvi naše slovenske pesmi na tržaških tleh. SHPZ je izdala v tržaških tleh, zlasti če upoštevamo, da je fazljev vse uničil, da niso imeli pevski zbori niti ene partiture, da ni bilo pevovodskega kadra, da ni bilo instrumentov in da poleg vseh teh zaprek delajo tudi okupacijske oblasti vse mogoče ovire.

V spomin tov. Castagni

Včeraj je bilo leto dni, odkar je padel tov. Karlo Castagna kot žrtve fašističnih zločinov. K temu zločinu jih je prav posebno podžigala sovistična kampanja, ki jo vodi zelo ostro tukajšnje desničarsko časopisje.

Da bi častno počastili spomin padlega tovariša, so včeraj zjutraj ob 10 na kraju zločina položili delegacije žen 5. okraja in nekateri tovariši, ki so se na večer atentata nahajali v družbi tov. Castagne, v enec rdečih rož z napisom: «Tovarišu Castagni, ki ga je ubila fašistična krogla». Ob tej priložnosti so zbrali njegovi prijatelji in tovariši vsota 5865, ki jo bodo dali njegovi družini.

Podpisana je nova pogodba za kovinarske delavce

Po dolgih pogajanjih, ki so se vlekla mesec in mesec, so na uradu za delo končno podpisali delovno pogodbo za kovinarske delavce. Delodajalci so se dolgo časa upirali podpisati to pogodbo zaradi člena, ki govori o odškodnini, ki jo prejme delavec v primeru odpusta z dela. Ta nova delovna pogodba določa, da velja za vse one, ki so zaposleni že od 18. oktobra 1945 še vedno isti sporazum, ki je bil takrat sklenjen med obema zainteresiranimi strankama. Po tem sporazumu mora namreč prejeti vsak delavec, ki je odpuščen z dela, popolno odškodnino. Za vse ostale delavce pa, ki so nastopili službo po tem datumu velja sledeči sporazum:

Tisti delavec, ki je komaj leto dni uslužben, ne dobi nobene odškodnine; delavci, ki so v službi od enega do dveh let dobe 50 odst. odškodnine, od dveh do pet let 75 odst. in nad pet let 100 odst. odškodnine.

Pogajanja za sprejem te delovne pogodbe so se zaradi tega zavlekla, ker niso hoteli industriji upoštevati zahteve delavcev, temveč so jih hoteli na vsak način bolj zmanjšati. Večkrat je kazalo celo, da se bodo pogajanja zaradi trgovaštvo-sti industrije prekinali. Samo odločna borba kovinarskih delavcev, ki si niso hoteli vdati in pa trdna vztrajnost kovinarjev sta pripomogli, da je prišlo do sporazuma.

400 l bencina in cigarete so zaplenili

V tokrek okrog 19 je izvidnica civilne policije opazila, da so v kavnari na Ponterosu razkladalci z nekake dolne posode z bencinom. Ker gospodar čolna in razkladalci niso znali razložiti, od kod so dobili bencin, je policija vso zalogo, okrog 400 l, zaplenila. Oba razkladalca, Capodanno Salvatore in Resman Dario sta bila prijavljena sodni in s tem povzročili občutne stroške.

Istega dne je davčna policija zaplenila tudi 1139 jugoslovanskih cigaret, ki so jih imeli pri sebi Roccolo Benvenuto, Cesari Herman

Avto-moto dirke za prvenstvo FLRJ

V nedeljo so bile na 6 km dolgi krožni progi Opalj—Prelika motorne in avtomobilne dirke za državno prvenstvo. Tekmovalo je okoli 100 tekmovalcev iz vseh ljudskih republik Jugoslavije. Vodeval pa so tudi vozniki iz Trsta.

Eden najvažnejših členov nove pogodbe je vprašanje povška nagrađ delavcem za sezonsko delo ter zahteva po menzi. V vprašanju menze niso hoteli delodajalci pristati na to, da bi imeli do nje pravico vsi delavci, ki so zaposleni v tej stroki. Končno so pristali na to, da bodo postavili menzo v podjetju, kjer je zaposleno več kot 50 delavcev in traja delo vsaj 4 mesece. Kjer pa je zaposlenih od 100 do 300 delavcev je dovolj, da traja delo 3 mesece; če je v podjetju zaposlenih več kot 300 delavcev pa zadostujeta 2 meseca, da mora delodajalec odpreti menzo za svoje delavce. V primeru, da podjetnik ne bi hotel odpreti menze, mora plačati delavcem poleg dnevnice medse 20 lir na dan.

Ni treba pri tem še posebej dokazovati, da je to, kar so po težki borbi dosegli sindikati glede menze, najmanj, kar mora delodajalec nuditi svojemu uslužbencu. Naravnost kričevati se ne nam zdi znesek 20 lir na dan, ki so ga določili delodajalci v primeru, da ne bi bilo v podjetju menze. S tem denarjem si delavec dan v Trstu ne more kupiti niti kruha za južino, kaj ne dobi delavec denar za to, da si

Z varanjem gre le do neke mere!

Kratkemu obvestilu v «Primorskem dnevniku», da bo v nedeljo 12. t. m. koncert v Boljuncu ob «stari» sodelovanjem pevskih zborov iz Padric in s Konkonele smo, se prav radi odzvali. To tembolji, ker vemo, da vsi trije imenovani pevski zbori gojijo z ljubeznijo in velikim uspehom našo slovensko pesem. Toda nemalo razočarano smo doživeli: prvič, ker je prireditelj pričela s skoraj trurno zamudo, in drugič, ker smo morali namesto koncerta poslušati podružno ur mlatenje prazne slave, same pamflete z zbranimi izrazi najinosti, podležje urate, kakor: izdajalci, banditi, morilci, tolovaji in enako na račun tovarišev Tita, Kardačja in Jugoslavije. Tudi za take duševne revučke kakor sta nastopila v nedeljo v Boljuncu je v bližnji prihodnosti z besedami: «Blagor ubogim na duhu, ker njih je nebeško kraljestvo».

Poleg pevcev in pevke imenovanih treh zborov se je tega koncerta udeležilo še največ do 100 oseb, ki niso vedele za kaj gre, kakor nismo vedeli tudi mi. Domačini so pa slutili, da se bosta pojavila dva slavna govornika iz Vidaličevega parada, ki bosta zila gojide gnoja na Jugoslavijo in njene voditelje; zato se demonstrativno niso udeležili te prireditve. Ko bi Primorski dnevnik prinesel poročilo, da bo to političen šod in ne koncert, bi se pa prav gotovo ne udeležili pevski zbori. Koncert naj bo koncert, politični šod naj bo politični šod. Z varanjem gre samo do neke mere! Domačini so bili popolnoma prisani in so prireditelji bojkotirali, kar ni navada pri Buljuncanih. Zato je bil ves trg in vse gostilne v času koncerta polne domačega in tujega občinstva. Zal nam je bilo zaradi pevskih zborov — zlasti onih iz Padric in s Konkonele — da so bili tako nesramno potegnjeni sram s tem povzročili občutne stroške.

Policija zaprla 17 independentistov

Včeraj ponoči je civilna policija ustavila blizu pokritega trga v ul. Carducci avtobus H 209, s katerim je vradilo 17 pripadnikov frontisti neodvisnih iz Kopa, kjer so imeli prejšnji večer proslavo prve obletnice STO-ja.

Policija je vseh 17 prihratla tež noč v zaporu, ker so jih obdolžili, da so v predmestju trosili nedovoljene letake in da so razobesili skozl okno avtobusa svojo zastavo. Med njimi je bil tudi Teodor Sporer, znan publicist, in pa dr. Giannico, odgovorni urednik «Trieste Sera». Včeraj zjutraj so vse izpuštili na začasnó svobodo in jih prijavitli sodišču zaradi prestopka po členu 113 policijskega zakonika.

Še nekaj o delavcih zaposlenih v žavljah

Pred dnevi smo pisali o položaju delavcev, ki so uslužbeni pri izsuševalnih delih v žavljah. Omenili smo že, da je njihov položaj zaradi nevednosti odgovornih oblasti, ki niso storile ničesar, da bi nudile tem delavcem kakršno koli olajšavo, zelo težak. Do sedaj še ni nihče preskrbel, ob bi dobili ti delavci primeren obleko, ki bi jih ščitila pred nesnago in vlago. Prav tako se niso do sedaj preskrbeli za potrebne zdravniške preglede.

Če delavec zbolí ali se ponese pri svoji skromni plači lahko prijete 150 do 200 lir na dan za en sam obrok hrane, ki je poleg tega še nezadosten. Prav zaradi tega si morajo delavci nositi od doma mrzlo hrano, ki je zlasti v zimskih časih vse prej kot koristna.

Ker so delavci te stroke po veljnih zaposleni samo pri sezonskem delu, imajo 3 lire na uro več kot ostali delavci v drugih strokah. Enotni sindikati so zahtevali, da jim morajo delodajalci zvišati osnovno plačo za 20%. V tej svoji zahtevi pa niso popolnoma uspeli. Delodajalec so pristali le na to, da jim zvišajo 10% osnovne plače, kar bi pomenilo, da bi dobil strokovenjak 2 liri, ročni delavec pa 1 liro več na uro in povrniti delavcem dobi za nazaj od 1. julija dalje. Dočim je dobil prej delavce te stroke v primeru, če ga je delodajalec odpustil, poleg odpravnine še odgovarjajočo mezdno za tri dni. Dobi sedaj izplačano mezdno za 4 dni, dočim dobi po novi pogodbi za vsak mesec štiri plačane ure.

Ce delavec zbolí ali se ponese svojih znancev. V tem je pridrvel mimo jeep civilne policije in za delo ob Vallea, ki je stal z levega noža na cesti in z desno na pločniku. Z istim vozilom so odpeljali ponesrečenca, ki ima več poškodb na levi nogi, v glavno bolnico, kjer so mu zdravnik prisodili do 40 dni zdravljenja.

Valle je v zadnji vojni oslepel in zaradi tega ni mogel videti prihajajočega avtomobila, pač pa bi moral biti šofer opreznjši, saj je ravno civilna policija tista, ki bi morala dati vzgled drugim v moralni disciplini.

„Božjepotniki“ iz Doline

Naš župnik, ki je zapustil krasno sezonsko faro in kot esula privedel v Dolino, je privedel pretečeno nedeljo božjo pot na Barbano. Tega mu ne štejejo v zlo, saj je to njegova služba in njegov poklic. Naš Dolinčan je udeležilo, da je v karavanu potnikov čvalo spredaj in zadaj več desetih čerčinov. Ali smatra gosp. župnik, da smo Dolinčan res taki divjaki in razbojniki. Lepo spričevalo nam dajejo gosp. župnik, in to si bomo zapomnili.

Bombe so našli

V tokrek okrog 17 so se igrali na Cologni otroci. Med njimi je bil tudi 14-letni Rihard Rauber. Ko je tekkel na travnik za žogo, je našel v grmu bombo tipa OTO brez zapore. Tega dne zjutraj ob 7.40 drugo bombo OTO v drugem kraju.

Ameriški kamion „povozi“ hišo

Nepredvidni in neodgovorni vojaški šoferji povzročajo vsak dan številne nesreče, pri katerih žal pogostoma ne manjkajo človeške žrtve. Včeraj smo poročali, kako so smrtno povozili 6-letno deklico. Tokrat pa je ameriški šofer spravil kar nad celo hišo in jo hotel spraviti pod svoja kolesa.

Prejšnjo noč je vozil ameriški vojaški kamion s precejšnjo naglono po Furlanskih cestih; ker se na ovinku menda ni mogel dovolj naglo obrniti, je vozilo treščilo v hišo št. 293, ki je last Viktorja Ferluga. Sunej je bil tako silen, da je kamion podrl stebel pred hišo in polomil vežna vrata. Ferluga celo, da ima okrog 35.000 lir škode.

Še nekaj o delavcih zaposlenih v žavljah

Pred dnevi smo pisali o položaju delavcev, ki so uslužbeni pri izsuševalnih delih v žavljah. Omenili smo že, da je njihov položaj zaradi nevednosti odgovornih oblasti, ki niso storile ničesar, da bi nudile tem delavcem kakršno koli olajšavo, zelo težak. Do sedaj še ni nihče preskrbel, ob bi dobili ti delavci primeren obleko, ki bi jih ščitila pred nesnago in vlago. Prav tako se niso do sedaj preskrbeli za potrebne zdravniške preglede.

Če delavec zbolí ali se ponese pri svoji skromni plači lahko prijete 150 do 200 lir na dan za en sam obrok hrane, ki je poleg tega še nezadosten. Prav zaradi tega si morajo delavci nositi od doma mrzlo hrano, ki je zlasti v zimskih časih vse prej kot koristna.

Ker so delavci te stroke po veljnih zaposleni samo pri sezonskem delu, imajo 3 lire na uro več kot ostali delavci v drugih strokah. Enotni sindikati so zahtevali, da jim morajo delodajalci zvišati osnovno plačo za 20%. V tej svoji zahtevi pa niso popolnoma uspeli. Delodajalec so pristali le na to, da jim zvišajo 10% osnovne plače, kar bi pomenilo, da bi dobil strokovenjak 2 liri, ročni delavec pa 1 liro več na uro in povrniti delavcem dobi za nazaj od 1. julija dalje. Dočim je dobil prej delavce te stroke v primeru, če ga je delodajalec odpustil, poleg odpravnine še odgovarjajočo mezdno za tri dni. Dobi sedaj izplačano mezdno za 4 dni, dočim dobi po novi pogodbi za vsak mesec štiri plačane ure.

Ce delavec zbolí ali se ponese svojih znancev. V tem je pridrvel mimo jeep civilne policije in za delo ob Vallea, ki je stal z levega noža na cesti in z desno na pločniku. Z istim vozilom so odpeljali ponesrečenca, ki ima več poškodb na levi nogi, v glavno bolnico, kjer so mu zdravnik prisodili do 40 dni zdravljenja.

Valle je v zadnji vojni oslepel in zaradi tega ni mogel videti prihajajočega avtomobila, pač pa bi moral biti šofer opreznjši, saj je ravno civilna policija tista, ki bi morala dati vzgled drugim v moralni disciplini.

Glavna skupščina Trivecv

Zveza enotnih sindikatov za higijensko stroko je ponovno zaprosila združenje obrtnikov, da bi se ponovno pričela pogajanja za določitev novih najnižjih plač te kategorije in to zaradi tega, ker so do sedaj še vedno veljavljale, ki so bile sprejete v mezdnem sporazumu z dne 15. junija 1947, katerega je pa naš sindikat že v septembru prejšnjega leta ovrgel.

Zaradi vedno naraščajočega nezadovoljstva med delavci brivci, ki je iz dneva v dan večje, ker se pogajanja tako dolgo zavlačujejo, so Enotni sindikati za higijensko stroko, takoj ko so izvedli za poročilo voljaške uprave o povijanju življenjskih potrebščin, sklenili poveliti vse delavce vpisane v Enotnih sindikatih, kakor tudi vse delavce člane Delavske zbornice in tudi neorganizirane delavce, da se udeležijo seje, ki se bo vršila danes 16. t. m. ob 20 uri na sedežu v ul. Imbriani št. 5. Ker bodo na tej skupščini razpravljali o vseh najvažnejših problemih, naj se je delavci udeležijo polnoštevilno.

Popravek

Dne 9. septembra 1948 smo objavili na prvi strani pod naslovom «Zmoč odpravljen kmetom v sezonskem okrajstvu, da je od teče komisije ugotovljeno za okrog 400.000 din škode in da je vladala LRS nakažala oškodovanca kmetom 2.000.000 DIN in NE 300.000 din.

Popravek

Dne 9. septembra 1948 smo objavili na prvi strani pod naslovom «Zmoč odpravljen kmetom v sezonskem okrajstvu, da je od teče komisije ugotovljeno za okrog 400.000 din škode in da je vladala LRS nakažala oškodovanca kmetom 2.000.000 DIN in NE 300.000 din.

Rojstva, smrti in poroke

15. septembra 1948 se je rodilo 9 otrok, umrlo je 9 ljudi, porok pa je bilo 21.

BOLEDAR

Cetrtek 16. septembra
Ljudmila
Sonce vzhaja ob 5.44, zahaja ob 18.15. Dolžina dneva 12.31. Luna vzhaja ob 17.57, zahaja ob 3.19
Jutri 17. septembra
Lambert, Domoslav

SLOVENSKI DNEVI

1947 je bilo Slovensko primorje z Istro po dolgoletnem suženstvu priključeno k svoji matici Jugoslaviji.

PRESKRBA

Delitev riža. Sepral javlja, da začnejo danes deliti po 100 gr riža na osebo vsem vrstam potrošnikov v mestu in na podeželju. Delitev se bo vršila na odrezkih. X trestine sedanje živilske nakaznice. Delitev se bo končala 30. t. m. V mestu bo riž po 124 lir za kg, na podeželju pa 126.

IZLETI

IZLETI PDT. Planinsko društvo v Trstu priredi v nedeljo dne 3. oktobra izlet v Brda na trgatve in na Korado nad Kanano. Odhod iz ul. F. Severja ob 17.30. Plesna gostilna, 18.00. Filzi 10-1 od 17 do 19, in v Rojnu v čevljarni Gea na trgu Tra in Rivu 3 do 20. t. m.

OPOROČILO VINOGRADNIKOM

V zvezi s členom 3. IV. odstavkom splošnega ukaza št. 104, v zvezi s sprejeto morajo vsi vinogradniki najkasneje tri dni po trgatvi sporočiti mestnemu trošarinskemu uradu količino nabrane grozdja, ki je namenjeno za izdelavo vina. Na za to določenih in prijavljenih obrazcih je treba navesti ime in priimek lastnika, dejavnost, polovico naravnega vinograda. Vrsto in količino nabrane grozdja ter kraj kjer se nahaja. Kam je namenjeno vino, ki bo izdelano iz tega grozdja. Pri tem je treba navedeti, ali je namenjeno v prodajo ali pa za domače potrebe, v obeh primerih je treba navesti količino grozdja. Vinogradniki lahko dobijo obrazce za izpolnitev teh podatkov na osrednjem trošarinskem uradu v ul. Mazzini št. 6-II, dalje pri drugih trošarinskih uradih in pri sektorskih delegacijah. Pravi v teh uradih pa bodo sprejemali izpolnjene obrazce. Te obrazce morajo izpolniti tudi oni predlovalci, ki so oproščeni trošarine. Proti kršitvam te odredbe se bo postopalo po zakonu.

OBVESTILO ZVEZE ES ZA NAMEDŠČENCE MENZ IN HOTELOV

Zveza Enotnih sindikatov za namedščenje menz in hotelov javlja vsem zaupnikom in namedščencem, da je bila podpisana nova normativna in mezdna pogodba, ki je vstopila v veljavo s 1. julijem. Obenem naproša vse člane, da se javijo na sedežu v ul. Imbriani vsak dan od 10 do 12 in od 16 do 18 ure.

PROSVETNO DRUŠTVO S. JENKO

ima nocjo ob 20.30 reden sestanek. Po sestanku bo odobrova seja. Poslovala bo tudi knjižnica.

SLOVENSKI PROFESORJI, POZOR!

Letvica za profesorje je izobesena na slovenski št. 101 ul. Lazzaretto Vecchio v risalnici. Prizadej naj si jo čim prej ogledajo.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

15. septembra 1948 se je rodilo 9 otrok, umrlo je 9 ljudi, porok pa je bilo 21.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

15. septembra 1948 se je rodilo 9 otrok, umrlo je 9 ljudi, porok pa je bilo 21.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

15. septembra 1948 se je rodilo 9 otrok, umrlo je 9 ljudi, porok pa je bilo 21.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

15. septembra 1948 se je rodilo 9 otrok, umrlo je 9 ljudi, porok pa je bilo 21.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

15. septembra 1948 se je rodilo 9 otrok, umrlo je 9 ljudi, porok pa je bilo 21.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

15. septembra 1948 se je rodilo 9 otrok, umrlo je 9 ljudi, porok pa je bilo 21.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

15. septembra 1948 se je rodilo 9 otrok, umrlo je 9 ljudi, porok pa je bilo 21.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

15. septembra 1948 se je rodilo 9 otrok, umrlo je 9 ljudi, porok pa je bilo 21.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

15. septembra 1948 se je rodilo 9 otrok, umrlo je 9 ljudi, porok pa je bilo 21.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

15. septembra 1948 se je rodilo 9 otrok, umrlo je 9 ljudi, porok pa je bilo 21.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

15. septembra 1948 se je rodilo 9 otrok, umrlo je 9 ljudi, porok pa je bilo 21.

Socialistična preobrazba kmetijstva pod vodstvom KPJ

v. kongres KPJ je naglasil socialistično preobrazbo kmetijstva kot največjo nalogo, ki nas čaka v borbi za zgraditev socializma. Tu ne gre samo za vas in kmetijsko proizvodnjo, temveč tudi za celotno gospodarstvo in družbeno razvoju, za vprašanje zgraditve socializma v naši deželi.

Socialistična preobrazba kmetijstva pomeni, da je treba preusmeriti kmetijsko pridelovanje na zadružno podlago z vsestranskim pospeševanjem kmetijskeke zadružnosti od nižjih do najvišjih oblik, s trdim povezovanjem zadružništva s socialističnim gospodarstvom in pritegnitve kmetov h graditvi socializma.

Socialistična preobrazba kmetijstva se je pri nas že začela. Državna kmetijska posestva, kmetijske strojne postaje in kmetijske zadruge s svojimi prehodnimi stopnjami in oblikami, kakršne so zadruge splošnega tipa s skupnimi posesti in orodjem, do raznih zadrug — vse to so oblike socialistične proizvodnje v našem kmetijstvu. Ta preobrazba številnih kmetijskih posestev pa bo terjala daljše razdobje, zahtevala še večji razvoj industrije predvsem s prostovoljno sodelovanjem samih delavcev kmetov ter velikansko organizacijsko in politično delo partije. To preobrazbo je pa končno mogoče doseči le z vztrajno razredno borbo proti kapitalističnim elementom, ki se upirajo in ki bodo nudili odpor socialistični preobrazbi kmetijstva.

maloposredniško strukturo napraviti korenitega preloma v proizvodnji in napredovati vzporedno z razvojem industrije, dokler ne preide v višje oblike zadružništva.

Kaj pomeni zaostajanje kmetijske proizvodnje za industrijsko proizvodnjo v gospodarskem pogledu?

1. Porast industrijske proizvodnje, industrializacija naše dežele pomeni graditev novih tovarn, razširjenost starih in zgraditev novih industrijskih središč; pomeni rast mest, porast delavskega razreda in mestnega prebivalstva. Iz zadnjega ljudskega šteta je razvidno, da znaša porast prebivalstva od leta 1931 do 1948. 9.1%. Porast mestnega prebivalstva v 83 največjih mestih in naseljih pa znaša 28%. Med letelke bo znašal porast delavskega razreda 122%. Posledica tega so čedalje večje potrebe po živežu v industrijskih središčih in mestih, razen tega je pa potreba vprašanje dviga življenjskega standarda v teh krajih.

2. Porast industrijske proizvodnje terja čedalje večje količine surovin, ki jih daje kmetijstvo, n. pr. bombaž, volna, kože, oljnice, sladkorna pesa, konoplja, tobak itd. Če kmetijstvo ne bo napredovalo pri pridelovanju industrijskih rastlin in drugih surovin, bomo se nadalje prisiljeni kupovati v tujini nekatere izmed teh surovin n. pr. bombaž in kože. Čeprav bi lahko te surovine pridelovali doma, naša tekstilna industrija mora zdaj prejemati iz tujine okrog 60% svojih surovin, usnarstvo in obutvena industrija pa nad 50%. To povzroča težave pri preskrbi prebivalstva s tekstilijami in obutvijo.

3. Porast proizvodnje in graditve terja čedalje večje število delavcev. Leta 1947. je bilo zaposleno v industriji 640.700, letos pa dela 886.000 delavcev. Leta 1951. bo zaposlenih 1.370.000 delavcev. Večina našega prebivalstva, skoraj dve tretjini, je vezana na kmetijsko proizvodnjo in ostaja na vasi. Vas je glavni vir delovne moči za industrijo in graditve. Kmetijstvo pa zadržuje tudi mnogo preveč delovnih moči. V Jugoslaviji je zaposleno na 100 ha obdelovalne zemlje povprečno 114 ljudi, medtem ko je to število v drugih deželah, kjer je proizvodnja na precej višji tehnični stopnji, mnogo nižje. Tako je na primer na Češkoslovaškem zaposlenih 70, v Franciji 43, v Kanadi pa komaj 11 ljudi na 100 ha. Maloposredniška struktura naše vasi in zaostalo kmetijsko pridelovanje v tehničnem pogledu, ki jih ni mogoče v takih razmerah racionalno uporabljati, medtem ko v industriji in drugih gospodarskih panogah primanjkuje delavcev.

Zato je socialistična preobrazba kmetijstva nujna ne le za napredok kmetijstva, za gospodarski in kulturni dvig vasi in da se odpravi kapitalistično izkoriščanje na vasi, za boljše, bolj človeško življenje kmetov, temveč tudi za razvoj industrije in vsega našega gospodarstva ter za nadaljnji gospodarski in družbeni razvoj naše države. Na drugi strani se pa more industrijska proizvodnja razvijati brez ovir, kakor smo videli, če se z njo razvija tudi kmetijsko pridelovanje. Samo nadaljnji razvoj naše industrije more zagotoviti preskrbo vasi, tako z izdelki za široko potrošnjo, kakor tudi s proizvajalnimi sredstvi. Ta zveza med industrijo in kmetijstvom ter njena krepitve pomenita podlago za ufrditve zveze delavskega razreda in delovnih kmetov.

trebne za prehod na socialistično preobrazbo kmetijstva. Partija je predvidela razvojno pot, delala je in dela za ustvaritev pogojev, ki so potrebni za rešitev te naloge.

Socialistična preobrazba kmetijstva je daljši proces in med njo se bo kmetijska proizvodnja dvigala od stopnje na stopnjo, razvijala svoje organizacijske oblike, kmetje pa bodo prevzemali skupni, zadružni način dela. Na drugi strani bo dal industrijski razvoj, zlasti težke industrije, proizvajalna sredstva, gnojila in druga za preobrazbo kmetijstva. S tem bo omogočeno, da bodo množice delovnih kmetov na široki fronti presle na socialistično proizvodnjo v kmetijstvu, s čimer bo odprta pot neoviranemu razvoju kmetijske proizvodnje in do obilja ter blaginje na vasi.

Kateri pogoji omogočajo uspeh borbe za socialistično preobrazbo vasi?

To je predvsem obstoj naše socialistične industrije, ki se naglo razvija po planskem vodstvu ljudske države. Medtem ko lahka industrija oskrbuje podeželje z izdelki za široko potrošnjo, pa težka industrija, zlasti strojna, ustvarja podlago za socialistično preobrazbo kmetijstva, daje in bo dajala kmetijstvu čedalje več orodja, strojev, umetnega gnojila, stavbnega gradiva in vsega drugega materiala, ki je potreben za napredok kmetijstva in njegovo tehnično rekonstrukcijo. V industriji se tudi ustvarja največji del socialistične akumulacije, iz katere prihajajo sredstva za izvedbo socialistične preobrazbe kmetijstva. Naša industrija že zdaj izdeluje vse kmetijsko orodje, začena izdelovati kmetijske stroje in kmalu bo izdelovala tudi traktorje. Kmalo bo izdelovala desetisoče mlatilnic, sejalnikov, kosilnic, na tisoče traktorjev in sto tisoče ton umetnega gnojila. Tudi drugi socialistični gospodarski sektorji, na primer kreditni sistem in trgovina, so opora za socialistično preobrazbo kmetijstva. Kmetijske zadruge morejo dobiti potrebne kredite po zadružnih bankah, državna trgovina je pa most za izmenjavo dobrin med vasio in mestom. Likvidacija kapitalizma v industriji, trgovini, bančništvu in prometu omogoča čedalje tesnejše zblizanje med proizvodnjo socialistične industrije in zadružnega kmetijstva ter nudi pogoje za socialistično preobrazbo kmetijstva.

Pri tem imajo državna kmetijska posestva in kmetijske strojne postaje pomembno vlogo. Državna kmetijska posestva imajo glavno nalogo — razen tega, da oskrbujejo mesta in industrijska središča — da pomagajo pospeševati kmetijsko proizvodnjo. Zbog tega je okrog 450 državnih posestev, ki imajo nad 300.000 ha obdelovalne zemlje; posestva stalno naraščajo, predvsem se širijo z novimi obdelovalnimi površinami, ki jih pridobivajo z melioracijami. Državna kmetijska posestva so najprimernejša socialistična oblika organizacije proizvodnje in so lahko poskusna posestva za zadruge, nudijo zgled delovne organizacije, uporabe modernih mehaniziranih sredstev in sodobnih agrotehničnih ukrepov. Državna posestva podpirajo zadruge s semenom, stroji, navaditvi itd. Kmetijske strojne postaje so podlaga za tehnični napredok kmetijske proizvodnje, pomagajo kmetom pri najtežjih in najnujnejših delih, na primer pri oranju, podnavanju, žetvi in pri mlacvi. Na drugi strani igrajo zadružni domovi kot gospodarsko-kulturna središča vasi in bodo igrali pomembno vlogo pri gospodarstvenem in kulturnem dvigu podeželja. Kmetijska državna posestva, kmetijske strojne postaje, zadružni domovi, obstoječe kmetijske delovne zadruge kakor tudi druge oblike kmetijskih zadružnih utvaraj pot socialistični preobrazbi kmetijstva.

Eden poglavitnih pogojev za prehod na socialistično preobrazbo kmetijstva je, da obstoječe kmetijske zadruge postanejo množične, da jih aktiviramo ter da bodo čedalje bolj zveza s socialističnim gospodarskim sektorjem. Nadalje je treba omejiti kapitalistične elemente na vasi in jih izriniti z gospodarskih postojank. Delovni kmetje so si ob

pomoči delavskega razreda in Partije zagotovili vodstvo na vasi v zadrugah in ljudskih oblastih. Zbog imajo pozicije, s katerih se morejo uspešno boriti proti kapitalističnim elementom, ki se nočejo spriznati s socialistično preobrazbo kmetijstva.

Nekateri trdijo, da ne moremo začeti pritepati vasi h graditvi socializma brez nacionalizacije zemlje. Tovariš Kidrič je v svojem referatu na kongresu pokazal, da je neutemeljena ta trditev, in dokazal, da s številnimi ukrepi, zlasti z omejitvijo in prepovedjo kupovanja in prodaje zemlje, dosežemo v tem razdobju na splošno to kar je bilo doseženo z dekretom o nacionalizaciji zemlje v ZSSR — prepredujemo, da bi se v nakupovanju zemlje krepili kapitalistični elementi.

Razen tega so še drugi, prav tako promembni pogoji za prehod na socialistično preobrazbo kmetijstva. To so: utrditev ljudske

oblasti na vasi, v kateri imajo vodilno vlogo rečni in srednji kmetje, zveza kmetov z delavskim razredom, ki se je okrepila med vojno in obnovo, organizacijsko in drugo delo partije na vasi, krepitve ljudske fronte na podeželju, vodilna vloga komunistične partije v ljudski fronti.

Treba je spoznati in znati izkoristiti vse te pogoje in možnosti, ki so že ustvarjeni za preobrazbo kmetijstva, prav tako pa se moramo boriti proti tehničnim pomankljivostim, in sicer proti slabostim, ki te pogoje omejujejo. Pomembna področja zaostajajo v borbi za socialistično preobrazbo kmetijstva zato, ker niso dovolj ocenjeni in izkoriščeni obstoječi pogoji in možnosti.

Tako je naša partija s svojo politiko ustvarila gospodarske in politične pogoje — izhodne pozicije za socialistično preobrazbo kmetijstva.

VLAJKO BEGOVIĆ (»Borba«)

med Italijani v Jugoslaviji, smo imeli priliko videti na lastne oči in slišati na lastna ušesa letos v marcu na kulturnem festivalu v Rovtnju. Poslušali smo odposlanca iz Italije, med drugim italijanskega pisatelja Jovine, ki so stali Jugoslavijo drugim narodom za zgled kot zvesto izpolnjevalko določb mirovne pogodbe in zaščito italijanske manjšine. Obetali so, da nastopijo v Italiji zoper krivične obrekovalce Jugoslavije, kar so po svoji vrtniti v Italijo tudi storili. Kot predstavnik Centra di Cultura Popolare iz Trsta se je v istem smislu oglašil k besedi prof. Ferlan in poudaril, da Italija mora biti pravi prijatelj in soveljavec slovenske manjšine na STO-ju in v Italiji in v oščiti italijanske manjšine v Jugoslaviji zahtevajo, da morajo uživati oboje manjšine vse človešanske, kulturne, narodne in jezikovne pravice. To se pravi, Slovenci ali Hrvatji na STO-ju in Slovenci v Italiji ne smejo biti odtrgani od svojega matičnega naroda, od Slovencev v Sloveniji trdijo, da Italijani ne smejo biti odtrgani od Hrvatov, kakor so bili odtrgani pod fašizmom. Isto velja za Italijane v Jugoslaviji. STO in Italija morata nuditi svojim Slovincem ali Hrvatom popolno možnost, da živijo v tesni kulturni in jezikovni povezanosti s svojim matičnim narodom, to je s Slovinci ali Hrvatstvom, da se prosto okorščajo s kulturnimi in jezikovnimi dobrinami Slovencev ali Hrvatstvom.

Iste pravice in svobodne uživanje Italijani v Jugoslaviji. Kako zvesto in širokoprudno se te določbe mirovne pogodbe izvajajo

NASTOP PEVSKIH ZBOROV IZ SESLANJA IN SEMPOLAJA NA NEDELJSKEM PEVSKEM KONCERTU V SEMPOLAJU

Socialistična preobrazba v industriji in kmetijstvu

Do socialistične preobrazbe v industriji kakor tudi v prometu, v bančništvu in trgovini je prišlo pri nas hitro in precej lahko. Razvoj kapitalizma v teh gospodarskih panogah je pripravil pogoje za prehod v socializem. Prvič je ta nastala koncentracija proizvodnih sredstev, koncentracija kapitala v rokah redkih kapitalistov in države. Drugič je tu bila že razvita družbena organizacija dela, začela se je razvijati organizirana povezanost v okviru gospodarskih panog, kakor tudi med njimi. Tretjič, buržoazija se je ločila ne samo od dela, temveč tudi od neposrednega vodstva ter je postala nepotreben parazitski razred v podjetjih. Razen tega se je zaradi teh razrednih interesov povezal z imperializmi, z okupatorjem, uvrstila se med narodne izdajalce in prišla v nespravlju naprotje s splošnimi interesi našega ljudstva.

deželah je pa 1,5 krat večji kakor pri nas.

Maloposredniška struktura kmetijstva omejuje uporabo strojev in agrotehničnih ukrepov ter omogoča večji napredok pri kmetijskem pridelovanju. Mala kmetijska posestva zelo težko kupujejo orodje, če ga pa se kupijo, ne morejo racionalno izkoristiti. Železni plug je na primer mogoče racionalno izkoristiti na posestvu, ki ima najmanj 10 ha njiv, mlatilnico na posestvu a 75 do 100 ha, traktor pa glede na njegovo zmogljivost na 300—600 ha. Zato mala kmetijska posestva ostanejo tehnično zaostala in imajo nizke donose. Ne bodo mogla sprejeti in uporabiti modernih proizvajalnih sredstev, ki jih bo industrija čedalje več dajala kmetijstvu. Razen tega mala posestva pridelujejo predvsem za svoje potrebe in tako neracionalno izkoriščajo zemljo ter ostanejo izolirana od tržišča. Dosežejo le majhne presežke za trg ali pa sploh ne. Zato more zdaj naš kmetijstvo v celoti dajati od svoje skupne proizvodnje komaj 30% v obliki presežka za trg. Ta presežek v veliki meri gre za trg zaradi slabe organizacije naše trgovine in spekulacije kapitalističnih elementov na vasi. Mala kmetijska proizvodnja pa končno ustvarja pogoje, da nastajajo kapitalistični odnosi, omogoča porajanje kapitalističnih elementov in kapitalistično izkoriščanje na vasi.

Takna kmetijska proizvodnja ne more dobiti hitrega razvoja proizvodnje naše socialistične industrije in začena otravati njen razvoj, s tem pa tudi vse gospodarski razvoj. Leta 1947. je industrijska proizvodnja preselila predvotno višino. Letos se bo povečala za 80%, med letelke pa za 5 krat. Kmetijska proizvodnja pa šele letos komaj dosega predvotno povprečno višino in žitu in živinoreji, medtem ko je presejalna kmetijsko proizvodnjo samo pri pridelovanju industrijskih rastlin. Kmetijstvo po obnovi (razrednih posestev in kmetijskih delovnih zadrug) ni moglo doseči pomembnejših uspehov. Ne povečati storilnosti in obdelovalne površine.

Kmetijstvo ne more s svojo

Ustvarjanje pogojev za prehod na socialistično preobrazbo kmetijstva

Socialistična preobrazba kmetijstva je daljši proces in med njim bo treba na eni strani pospeševati kmetijsko proizvodnjo v okviru možnosti, po zadružnosti nižjih oblik, na drugi strani pa bo treba povečevati državna kmetijska posestva, predvsem s pridobivanjem novih površin ter pospeševati ekonomije podjetij in ustanov, kar bo v korist preskrbe mest in industrijskih središč. S temi ukrepi ne bomo le časovno reševali vprašanja pre-

skrbe industrije in mest, temveč bomo nadsrednje tudi podpirali socialistično preobrazbo kmetijstva.

Partija postavlja zdaj socialistično preobrazbo kmetijstva kot posebno pomembno nalogo zato, ker to na eni strani terja naš nadaljnji gospodarski in družbeni razvoj, na drugi strani pa zaradi tega, ker so hkrati ustvarjeni in se ustvarjajo najnujnejši pogoji, opravljuje se gospodarske in politične priprave, ki so po-

bolj ko so jo zatirali in žgali, bolj se je širila

Tu bi se rad malo bližje dotaknil prvo zadevo s slovenskimi knjigami. Ta zadeva je za Slovence na STO-ju in v Italiji prav posebno važnost. V dobi četrstoletnega fašističnega suženjstva Slovincem in Hrvatov v Italiji, ko je bilo dobitanje knjig iz Jugoslavije silno oteženo in končno onemogočeno, smo bili priča, kako je slovenska kultura v Italiji naglo htrala in bi bila tudi izhtrala, da ni dobivala svežih sokov po ilegalni poti. Starejši med nami, ki so se sami udeleževali tekega dovojanja svežih sokov, bi znali povedati o tem veznansko mnogo zanimivega.

Danes se že zopet uvajajo fašistični na las podobne metode. V teoriji se sicer pripenava na STO-ju in v Italiji tiskovna svoboda in prosto utražanje slovenskih knjig iz Slovenije. V praksi pa se vsi videli in vsak dan gledate, kakšno lice ima ta svoboda. »Primorski dnevniki« in »Soča« skušajo oblasti moralno in gospodarsko ubiti s krivičnimi obsodbami in praviljito visokimi globami. Uvažanje knjig se ovira, češ da ni sklenjena z Jugoslavijo trgovinska pogodba, ki bi to dopuščala. Tako se izvajajo jasne določbe mirovne pogodbe o kulturni in jezikovni zaščiti manjšin.

Slovenska manjšina na STO-ju in v Italiji se je komaj izvila fašističnim krempljem. Vse še krvavi od ran, ki jih je dobila v smrtnem rranju s fašizmom. Ponekod so te rane še tako težke, žive in odprte, da se manjšina še zmeraj premetava v nekakni omedlevec. Se zmeraj živi nekaj slovenskih staršev, ki pokličejo svoje otroke in italijanske šole in se ne zavedajo lastne narodne sramoto, ker so jih poprejšnje fašistične metode popolnoma zaslepile. Imamo nekaj slovenske mladine, ki jo je fašizem skoraj popolnoma oropal materinega jezika in ji vsilil tujega. In tega tujega jezika se nekaj tiste mladine še zmeraj poslužuje, ker se k svojemu še ni mogla vrniti. Take najzlostnejše pojave izrablja fašistični italijanski tisk kot dokaz zoper našo manjšinske pravice, zoper slovenske šole, zoper slovenske knjige, zoper slovensko kulturo. Vse to je na las podobno uvodu v drugo fašistično ero pod okriljem ameriškega kapitalizma.

Ozračje, v katerem živi slovenska manjšina na STO-ju, je tako zastrupljeno, da je v niem vse mogoče, in ne samo mogoče, temveč tudi — resnično. Menda žilijo v takem ozračju celo sloven-

Iz aktiva prosvetnih društev SHPZ

naši knjigi

K temu, kar se je tu povedalo o enotnosti slovenske kulture povsod, koder bivajo Slovenci, bi rad še nekaj pripomnil.

Vsi napredni ali progresivni, anti-fašistično in demokratsko usmerjeni prebivalci STO-ja, prav tako Italijani kakor Slovenci, zahtevajo spoštovanje mirovne pogodbe. In kaj pravi riruna pogodba o kulturni in jezikovni enotnosti Slovencev? Njene določbe o zaščiti slovenske manjšine na STO-ju in v Italiji in o zaščiti italijanske manjšine v Jugoslaviji zahtevajo, da morajo uživati oboje manjšine vse človešanske, kulturne, narodne in jezikovne pravice. To se pravi, Slovenci ali Hrvatji na STO-ju in Slovenci v Italiji ne smejo biti odtrgani od svojega matičnega naroda, od Slovencev v Sloveniji ali od Hrvatov v Hrvaški, kakor so bili odtrgani pod fašizmom. Isto velja za Italijane v Jugoslaviji. STO in Italija morata nuditi svojim Slovincem ali Hrvatom popolno možnost, da živijo v tesni kulturni in jezikovni povezanosti s svojim matičnim narodom, to je s Slovinci ali Hrvatstvom, da se prosto okorščajo s kulturnimi in jezikovnimi dobrinami Slovencev ali Hrvatstvom.

Iste pravice in svobodne uživanje Italijani v Jugoslaviji. Kako zvesto in širokoprudno se te določbe mirovne pogodbe izvajajo

med Italijani v Jugoslaviji, smo imeli priliko videti na lastne oči in slišati na lastna ušesa letos v marcu na kulturnem festivalu v Rovtnju. Poslušali smo odposlanca iz Italije, med drugim italijanskega pisatelja Jovine, ki so stali Jugoslavijo drugim narodom za zgled kot zvesto izpolnjevalko določb mirovne pogodbe in zaščito italijanske manjšine. Obetali so, da nastopijo v Italiji zoper krivične obrekovalce Jugoslavije, kar so po svoji vrtniti v Italijo tudi storili. Kot predstavnik Centra di Cultura Popolare iz Trsta se je v istem smislu oglašil k besedi prof. Ferlan in poudaril, da Italija mora biti pravi prijatelj in soveljavec slovenske manjšine na STO-ju in v Italiji in v oščiti italijanske manjšine v Jugoslaviji zahtevajo, da morajo uživati oboje manjšine vse človešanske, kulturne, narodne in jezikovne pravice. To se pravi, Slovenci ali Hrvatji na STO-ju in Slovenci v Italiji ne smejo biti odtrgani od svojega matičnega naroda, od Slovencev v Sloveniji trdijo, da Italijani ne smejo biti odtrgani od Hrvatov, kakor so bili odtrgani pod fašizmom. Isto velja za Italijane v Jugoslaviji. STO in Italija morata nuditi svojim Slovincem ali Hrvatom popolno možnost, da živijo v tesni kulturni in jezikovni povezanosti s svojim matičnim narodom, to je s Slovinci ali Hrvatstvom, da se prosto okorščajo s kulturnimi in jezikovnimi dobrinami Slovencev ali Hrvatstvom.

Iste pravice in svobodne uživanje Italijani v Jugoslaviji. Kako zvesto in širokoprudno se te določbe mirovne pogodbe izvajajo

med Italijani v Jugoslaviji, smo imeli priliko videti na lastne oči in slišati na lastna ušesa letos v marcu na kulturnem festivalu v Rovtnju. Poslušali smo odposlanca iz Italije, med drugim italijanskega pisatelja Jovine, ki so stali Jugoslavijo drugim narodom za zgled kot zvesto izpolnjevalko določb mirovne pogodbe in zaščito italijanske manjšine. Obetali so, da nastopijo v Italiji zoper krivične obrekovalce Jugoslavije, kar so po svoji vrtniti v Italijo tudi storili. Kot predstavnik Centra di Cultura Popolare iz Trsta se je v istem smislu oglašil k besedi prof. Ferlan in poudaril, da Italija mora biti pravi prijatelj in soveljavec slovenske manjšine na STO-ju in v Italiji in v oščiti italijanske manjšine v Jugoslaviji zahtevajo, da morajo uživati oboje manjšine vse človešanske, kulturne, narodne in jezikovne pravice. To se pravi, Slovenci ali Hrvatji na STO-ju in Slovenci v Italiji ne smejo biti odtrgani od svojega matičnega naroda, od Slovencev v Sloveniji trdijo, da Italijani ne smejo biti odtrgani od Hrvatov, kakor so bili odtrgani pod fašizmom. Isto velja za Italijane v Jugoslaviji. STO in Italija morata nuditi svojim Slovincem ali Hrvatom popolno možnost, da živijo v tesni kulturni in jezikovni povezanosti s svojim matičnim narodom, to je s Slovinci ali Hrvatstvom, da se prosto okorščajo s kulturnimi in jezikovnimi dobrinami Slovencev ali Hrvatstvom.

Iste pravice in svobodne uživanje Italijani v Jugoslaviji. Kako zvesto in širokoprudno se te določbe mirovne pogodbe izvajajo

med Italijani v Jugoslaviji, smo imeli priliko videti na lastne oči in slišati na lastna ušesa letos v marcu na kulturnem festivalu v Rovtnju. Poslušali smo odposlanca iz Italije, med drugim italijanskega pisatelja Jovine, ki so stali Jugoslavijo drugim narodom za zgled kot zvesto izpolnjevalko določb mirovne pogodbe in zaščito italijanske manjšine. Obetali so, da nastopijo v Italiji zoper krivične obrekovalce Jugoslavije, kar so po svoji vrtniti v Italijo tudi storili. Kot predstavnik Centra di Cultura Popolare iz Trsta se je v istem smislu oglašil k besedi prof. Ferlan in poudaril, da Italija mora biti pravi prijatelj in soveljavec slovenske manjšine na STO-ju in v Italiji in v oščiti italijanske manjšine v Jugoslaviji zahtevajo, da morajo uživati oboje manjšine vse človešanske, kulturne, narodne in jezikovne pravice. To se pravi, Slovenci ali Hrvatji na STO-ju in Slovenci v Italiji ne smejo biti odtrgani od svojega matičnega naroda, od Slovencev v Sloveniji trdijo, da Italijani ne smejo biti odtrgani od Hrvatov, kakor so bili odtrgani pod fašizmom. Isto velja za Italijane v Jugoslaviji. STO in Italija morata nuditi svojim Slovincem ali Hrvatom popolno možnost, da živijo v tesni kulturni in jezikovni povezanosti s svojim matičnim narodom, to je s Slovinci ali Hrvatstvom, da se prosto okorščajo s kulturnimi in jezikovnimi dobrinami Slovencev ali Hrvatstvom.

Iste pravice in svobodne uživanje Italijani v Jugoslaviji. Kako zvesto in širokoprudno se te določbe mirovne pogodbe izvajajo

sovjetski in slovenski knjigi in kulturi. Ne, od sovjetskih in slovenskih knjig se ne bodo dala Slovenci na STO-ju in v Italiji nikdar odtrgati. Potegovali se bodo za popolno spoštovanje mirovne pogodbe in za popolno uresničenje gesla:

Smrt fašizmu! — svoboda narodu!

A. BUDAL

„Izven zakona“

Howard Hughes je magnat ameriške filmske in letalske industrije. Njegovo ime je ozko povezano s vsemi škandali, ki živo prikazujejo moralno kapitalističnega sveta in pokvarjenost evilskega Amerike.

Hughesovo podjetje je izdelalo film »Izven zakona«. V filmu se glorificira ameriško podzemlje, življenje gansterjev in prostitutk. Na iniciativo kardinala Spellmana je bila na film izrečena ostrakacija. Sam Spellman je napisal članek, v katerem je pozval vernike, naj bojkotirajo film. Tudi kardinal Dougherty in nadškof Cushing sta v poslanici naglasila, da je treba film onemogočiti z vsemi sredstvi. Film naj bi bil torej prepovedan!

Hughes pa se ni ustrašil. Ko je newyorški župan O'Dwyer prepovedal film, je poklical Hughes na pomoč svojega in O'Dwyerjevega prijatelja Beneta Meyersa, bivšega letalskega generala, ter mu dal 100 tisoč dolarjev, da bi prenehala gonja proti filmu. Dolarji so dokončno zaželeni učinek. Film »Izven zakona« je še vedno na programu!

Da je Hughes z dolarji izmenjal moralna načelna nasprotovanja filma, je dokazala preiskovalna komisija ameriškega senata. Ta komisija je namreč vodila proti Hughesu preiskavo v letalski aferi. Hughes je med vojno dobavljal letalskemu ministertvu letala slabe kvalitete.

V preiskavi so hoteli žim bolj osvetliti Hughesa ter so tako prilihi tudi na primer filma »Izven zakona«. Hughes je bil prazen, vendar pa je cinično pristavil, da ni podkupljiv samo župan New Yorka, temveč tudi »Legija pristojnosti, ameriška katoliška akcija ter da se tudi z funkcionarji kardinala Spellmana lahko razgovarja na basi dolarja.

Nujnost socialistične preobrazbe kmetijstva

Naše kmetijstvo šteje okrog dva milijona po učini malih kmetijskih posestev. Zaradi majhnih in razkosanih posestev ter tehnične zaostalosti kmetijske proizvodnje je kmetijsko delo težko, storilnost majhna, vas pa omotno in kulturno ne more napredovati. Naša država je po strukturi prebivalstva agrarna. Toda donos žita na prebivalca je v modernih kapitalističnih agrarnih deželah, kakršne so Kanada, Argentina in Danska, dva in polkrat večji, v večjih industrijskih

SONCENJE V POLETNIH KOLONIJAH V LENINGRADU

ki ljudje, ki sami ne marajo slovenskih knjig iz Slovenije, posebno ne mladinskih slovenskih knjig od svojega matičnega naroda, češ da kultura tega matičnega naroda ni dovolj napredna. Kdo ve, kaj kaj si taki ljudje mislijo pod naprednostjo?

Prva slovenska knjiga je izšla l. 1881. To je bilo za tisto dobo silno napredno dejanje. Pa mu je bila tudi domača reakcija brz za petami. Slovenski škof Tomaz Hren je metal tedanje napredne slovenske knjige na grmado in začel z njimi profukturne krešove. To se je ponavljalo v tej ali oni obliki skozi vsa stoletja, do naše dobe, do Ivana Cankarja, ki mu je reakcionarni ljubljanski škof Jeglič zažgal vso prvo izdajo »Erotilike«. To se ponavlja še danes na tržških in gorških ulicah ob kresu in plesu novega fašizma. To so plameniči dokazi naprednosti slovenske knjige.

Slovenske knjige je šla zmagovalno skozi te kresove. Bolj ko so jo zatirali in žgali, bolj se je širila. Bolj ko so Slovence trgali od slovenskih knjig, z večjo vurno so ti segali po njih. Pomislimo samo na Prešerna in usodo njegovih pesni. Reakcija njegove dobe ga je poniževala pod Koseškega. Danes so njegove »Poetije« za vse Slovence, vstetvi slovensko reakcijo, najvišji dokument slovenske kulture. V Prešernovi dobi je prinesel zasmehljivi Velenec Anastasius Grin v zborovalno dvorano culo knjiga, češ: »To je vsa slovenska literatura«. Danes bi moral prineseti toliko cul, da bi z njimi napolnil vso dvorano in še bi mu ostale. Slovensko slovstvo se je v zadnjih sto letih po Prešernovi smrti silno naglo razvijalo. Ta razvoj se tudi po drugi svetovni vojni ni ustavil. Nadaljuje se s pospešeno naglico.

Slovenska knjiga je bila v vsaki dobi pretežno napredna. Napredna ali progresivna je ostala do danes. Najudnejši mejniki v razvoju slovenske knjige, od Trubarja preko Prešerna, Leustike, Stritarja, Jurčiča, Ažkeca in Cankarja do Zupanciča so vsi napredni ali progresivni. Na to naprednost ali progresivnost slovenske knjige je vsak Slovenec lahko po pravici ponosen. Fašizem je dobro vedel, zakaj ne mara slovenskih knjig med Slovenci v Italiji. Prav tako dobro ve danes novi italijanski fašizem, zakaj ne mara slovenskih knjig in slovenskih šol med benekimi Slovinci.

Kdor koli trga danes Slovincem na STO-ju in v Italiji slovenske

ki ljudje, ki sami ne marajo slovenskih knjig iz Slovenije, posebno ne mladinskih slovenskih knjig od svojega matičnega naroda, češ da kultura tega matičnega naroda ni dovolj napredna. Kdo ve, kaj kaj si taki ljudje mislijo pod naprednostjo?

Prva slovenska knjiga je izšla l. 1881. To je bilo za tisto dobo silno napredno dejanje. Pa mu je bila tudi domača reakcija brz za petami. Slovenski škof Tomaz Hren je metal tedanje napredne slovenske knjige na grmado in začel z njimi profukturne krešove. To se je ponavljalo v tej ali oni obliki skozi vsa stoletja, do naše dobe, do Ivana Cankarja, ki mu je reakcionarni ljubljanski škof Jeglič zažgal vso prvo izdajo »Erotilike«. To se ponavlja še danes na tržških in gorških ulicah ob kresu in plesu novega fašizma. To so plameniči dokazi naprednosti slovenske knjige.

Slovenske knjige je šla zmagovalno skozi te kresove. Bolj ko so jo zatirali in žgali, bolj se je širila. Bolj ko so Slovence trgali od slovenskih knjig, z večjo vurno so ti segali po njih. Pomislimo samo na Prešerna in usodo njegovih pesni. Reakcija njegove dobe ga je poniževala pod Koseškega. Danes so njegove »Poetije« za vse Slovence, vstetvi slovensko reakcijo, najvišji dokument slovenske kulture. V Prešernovi dobi je prinesel zasmehljivi Velenec Anastasius Grin v zborovalno dvorano culo knjiga, češ: »To je vsa slovenska literatura«. Danes bi moral prineseti toliko cul, da bi z njimi napolnil vso dvorano in še bi mu ostale. Slovensko slovstvo se je v zadnjih sto letih po Prešernovi smrti silno naglo razvijalo. Ta razvoj se tudi po drugi svetovni vojni ni ustavil. Nadaljuje se s pospešeno naglico.

Slovenska knjiga je bila v vsaki dobi pretežno napredna. Napredna ali progresivna je ostala do danes. Najudnejši mejniki v razvoju slovenske knjige, od Trubarja preko Prešerna, Leustike, Stritarja, Jurčiča, Ažkeca in Cankarja do Zupanciča so vsi napredni ali progresivni. Na to naprednost ali progresivnost slovenske knjige je vsak Slovenec lahko po pravici ponosen. Fašizem je dobro vedel, zakaj ne mara slovenskih knjig med Slovenci v Italiji. Prav tako dobro ve danes novi italijanski fašizem, zakaj ne mara slovenskih knjig in slovenskih šol med benekimi Slovinci.

Kdor koli trga danes Slovincem na STO-ju in v Italiji slovenske

ki ljudje, ki sami ne marajo slovenskih knjig iz Slovenije, posebno ne mladinskih slovenskih knjig od svojega matičnega naroda, češ da kultura tega matičnega naroda ni dovolj napredna. Kdo ve, kaj kaj si taki ljudje mislijo pod naprednostjo?

Prva slovenska knjiga je izšla l. 1881. To je bilo za tisto dobo silno napredno dejanje. Pa mu je bila tudi domača reakcija brz za petami. Slovenski škof Tomaz Hren je metal tedanje napredne slovenske knjige na grmado in začel z njimi profukturne krešove. To se je ponavljalo v tej ali oni obliki skozi vsa stoletja, do naše dobe, do Ivana Cankarja, ki mu je reakcionarni ljubljanski škof Jeglič zažgal vso prvo izdajo »Erotilike«. To se ponavlja še danes na tržških in gorških ulicah ob kresu in plesu novega fašizma. To so plameniči dokazi naprednosti slovenske knjige.

Slovenske knjige je šla zmagovalno skozi te kresove. Bolj ko so jo zatirali in žgali, bolj se je širila. Bolj ko so Slovence trgali od slovenskih knjig, z večjo vurno so ti segali po njih. Pomislimo samo na Prešerna in usodo njegovih pesni. Reakcija njegove dobe ga je poniževala pod Koseškega. Danes so njegove »Poetije« za vse Slovence, vstetvi slovensko reakcijo, najvišji dokument slovenske kulture. V Prešernovi dobi je prinesel zasmehljivi Velenec Anastasius Grin v zborovalno dvorano culo knjiga, češ: »To je vsa slovenska literatura«. Danes bi moral prineseti toliko cul, da bi z njimi napolnil vso dvorano in še bi mu ostale. Slovensko slovstvo se je v zadnjih sto letih po Prešernovi smrti silno naglo razvijalo. Ta razvoj se tudi po drugi svetovni vojni ni ustavil. Nadaljuje se s pospešeno naglico.

Slovenska knjiga je bila v vsaki dobi pretežno napredna. Napredna ali progresivna je ostala do danes. Najudnejši mejniki v razvoju slovenske knjige, od Trubarja preko Prešerna, Leustike, Stritarja, Jurčiča, Ažkeca in Cankarja do Zupanciča so vsi napredni ali progresivni. Na to naprednost ali progresivnost slovenske knjige je vsak Slovenec lahko po pravici ponosen. Fašizem je dobro vedel, zakaj ne mara slovenskih knjig med Slovenci v Italiji. Prav tako dobro ve danes novi italijanski fašizem, zakaj ne mara slovenskih knjig in slovenskih šol med benekimi Slovinci.

Kdor koli trga danes Slovincem na STO-ju in v Italiji slovenske

NIKOLAJ NIKOLAJEVIC, KI JE BIL ZARADI GOJITVE NOVIH VRST OVAC NAGRAJEN S STALINOVO NAGRADO

JAVNE FINANCE Tržaškega ozemlja

BORIS ZAJEC

«Pravica zavrniti proračun je poslednja garancija za svobodo ljudstev.»
(Iz debate francoskega parlamenta leta 1878.)

Temne strani finančno gospodarskih razmer, ki v njih živimo, silijo pisca že dalj časa pero v roko. Razlogov za to ne manjka, ako nam je v mislih skrb za široko ljudske množice. Saj presegajo že po uradnih podatkih v začetku tega leta brezposelnosti 25 odst. delu zmožnega prebivalstva. Vendar ni lahko pisati o javnih finančah, o državnem proračunu in finančnem gospodarstvu učeraj nastale, četudi majhne države, ko primanjkuje osnovnih podatkov in je vodenje statistike na STO-ju skrajno pomanjkljivo.

Z avtorji dela «Economia della Venezia Giulia», publikacije Statističnega inštituta tržaške univerze, navajajo na mnogih mestih, da imajo rezultati, do katerih so prišli, le približnični značaj. Zlasti onemogoča izvesti podrobne in točne preiskave pomanjkajev analitičnih podatkov s področja davkov in drugih davkov, ki spadajo med dohodke državne uprave. «V pomanjkaju teh podatkov bomo podali sintetične slike, opozarja besedilo, ko govori o posrednih davkih. Ako tedaj vse materialno-tehnične možnosti, s katerimi razpolaga ta visoka znanstvena institucija, niso privedle do popolnih in natančnih zaključkov, bo razumljivo, da tudi naša analiza ne more biti matematično popolna. Mislimo pa, da celo prizadeti ne bodo mogli upravičeno trditi, da ni objektivna.

Z raznih strani so bili izrečeni na račun tržaške slovenske publicistike očitek, češ da ne pozna konstruktivne kritike, in tudi, da ni dala in ne daje nobenega doprinosa k razpravljanju domaćih, vsem skupnih vprašanj. Prvi očitek je prišel z angloameriške strani: iznesel ga je poveljnič področja general Airey v svojem drugem poročilu Varnostnemu svetu. Desničarski italijanski intelektualci pa so avtorji drugega očitka, ki ga je posebno izrazil predsednik naše cone prof. Karl Schiffrer v dnevnem tisku.

Dodatkni se bomo ob drugi priliki in dovolj podrobno teh samozadovoljno zvenelih trditvah. Bolj kot očitek je namreč nam trenutno pred očmi obupna slika javnih finančnih italijanske republike in svari in kliče, ki se zaradi tega ponavljajo doma in v inozemstvu. Prav tako slišimo na drugi strani uspavaljive izjave De Gasperijevih ministrov. Seveda nam tega ne narekuje morda iredentično prepričanje, kar bi mogli pričakovati od druge strani, pač pa smisel za stvarnost, za dejstva. Dejansko povezanost Tržaškega ozemlja s italijansko republiko, kakor jo sankcionirajo rimski dogovori z dne 9. marca 1948, sklenjeni med ZVU in italijansko republiko, nam narekujejo torej, da ocenjujemo finance Tržaškega ozemlja tudi po poročilu o stanju v Italiji, prav kakor na osnovi uradnih poročil zaupne uprave STO-ja, objektivnih dejstev, primerjave in lastnih zaključkov.

«Ettore Cambi analizira v «Rivista bancaria» (januar-april 1948) položaj italijanskih državnih finančnih leta 1947-1948, — ta doba se krije z nastankom Tržaškega ozemlja —, in pravi: «Podatki, kakor jih navajamo, zadostujejo, da se očrta trajno resen finančni položaj države. Mesčni proračunski deficit, ki je znašal avgusta 1947 38.345 milijonov lir, stalno narašča: septembra 50.937 milijonov lir, v decembru 67.496 milijonov lir, januarja je 78.877 milijonov lir, direktor italijanske Narodne banke čeni v svojem letnem poročilu celokupni državni deficit na 700 milijard lir, tedaj mnogo več, kakor je bil napovedal zakladni minister Pella. Toda Cambi, ki analizira promet državne blagajne, pripominja: «Kakor vidimo, smo daleč ne le od napovedi ministra Pella, — temveč tudi od one približne stabilizacije, ki jo je naznačil generalni direktor emišijske ustanove.»

Druga značilnost finančnega položaja v Italiji so bile:

1. Direktni davki znašajo komaj 1/3 državnih dohodkov, kar je sila ne zdrav pojav. Finančna uveda namreč na splošno zagovarja razmerje polovice med posrednimi in neposrednimi davki, kar smatrajo tudi italijanski avtorji za smiselno racionalno.
2. Promet proračuna kaže občutno naraščanje epastičnih ostančkov, to je obveznosti, ki izvirajo iz prejšnjih proračunskih dob.
3. V Italiji in na Tržaškem ozemlju (kar bomo videli pozneje) izvirajo ti ostanke v veliki meri iz resora ministrstva javnih del. Zadevne postavke v proračunu za leto 1946-47 so znašale za Italijo 187 milijard, efektivna plačila so dosegla komaj 64,5 milijard. Seveda je tako ogromno neravnovesje nenaravno in nepošteno.
4. Nasproti ogromnemu obsegu izdatkov — 1208 milijard po izjavi ministra Pella, 1422 milijard po mnenju generalnega direktorja Narodne banke, 1500 milijard po mnenju Cambija — tvorijo efektivni proračunski dohodki skupno z donosom običajnih zadolžitvev slabe 3/5 potrebe po kritju. Preostanek gre iz različnih, nenaravnih sredstev in popravkov, ki jih ni mogoče venomer ponavljati.

Glede ameriških pomoči pravi Cambi, da je iz državnega računovodstva vse premovalo razviden njihov pritek in promet. Pripominja, da znaša 194 milijonov dolarjev,

ki so nakazani Italiji, po tečaju 600 vsoto 117 milijard lir, ki je nižja od 126 milijard lir, kolikor znaša doplačilo države pri politični ceni kruha. Značilen je Cambi-jev zaključek: «Snov je obširna in razpravo bi lahko še dolgo nadaljevali. Obravnavana vprašanja so v resnici temeljna pomena. V tem pogledu bi bilo potrebno živahnejše zanimanje v državi, ko ni več dvoma o tem, da so sedanje razmere plod neverjetne brezbrčnosti, ki se vleče v nedogled.»

Ko smo tako v glavnem očrtali v italijanski republiki, lahko preidemo k analizi financ Tržaškega ozemlja, predvsem na osnovi prvega in drugega poročila gen. Aireya.

V devetem poglavju poročila o upravi angloameriškega področja STO-ja za čas od 15. 9. do 21. 12. 1947 najdemo pod naslovom «Finančni položaj» prvi preventivni šestmesečni proračun. Sestavljen je takole:

A. Prejemki 3.000 milijonov lir, B. Redni izdatki 10.000 milijonov lir, C. Izredni izdatki 8.000 milijonov lir.

Očelih: Za javna dela 6.000 milijonov lir, za posojila industrijam 2.000 milijonov lir, C. Primanjkljaj 15.000 milijonov lir.

Obracun za to dobo najdemo v drugem poročilu za čas od 1. 1. do 31. 3. 1948, v osmem poglavju, kjer je postavljen preliminarni zaključek finančnega poslovanja cone za prvih 6 mesecev:

Prejemki 4.824 milijonov lir, Izdatki 15.535 milijonov lir. Primanjkljaj 10.711 milijonov lir.

Kot edino pojasnilo tem podatkom ostoji suha pripomba, da je med izdatki vstet znesek 1.219.367.000 lir na račun darila in podpor, od te vsote pa prispeva 600 milijonov lir ameriška podpora misija iz dohodkov prodaje racionalnega blaga.

Jasno je, da nudijo prednje navedbe in številke kaj malo možnosti za konstruktivno kritiko. Osnovni princip moderne in demokratske državne uprave je javnost proračuna in zaključnih računov. Po Foaletsu so imeli angleški zastopniki klasične ekonomije o finančni veži enajstne pojme ali so jo celo prezirali. Morda pa si je razlagali čudovito skromnost pri objavljanju računov za Tržaško ozemlje s tem, da so omenjeni pojmi vplivali na sestavljalce poročila? Ne vsek! Naša se pridružujemo mnenju Lorenza Stenia, da kajeta finančna uveda in sistem vsake dobe na vpliv gospodujočih in družbenih, gospodarskih in upravnih pojmov. Dodaj jasen odgovor na vprašanje, ali so pri nas gosposodujoči pojmi koristni gospodarstvu in prebivalstvu Trsta, je nema in prazna gladina ob pomolih v pristanišču, so dimniki plažev, ki ne pošiljajo pod nebo mogočnih oblakov črne dima, je nad 27.000 brezposelnih.

Kakšen odgovor nam morejo dati Zavezniška vojaška uprava kot zaupa in začasa vlada STO-ja ter italijanske meščanske stranke na vprašanje, čemu je bil promet Gdanske velik in število brezposelnih nizko vse, dokler in bila, zgrajena Gdinja? V prvih treh letih obstoja gdanske države

Človek ne je samo kadar je lačen, in pije tudi, kadar ni žejen. Ljudje imamo tek tudi takrat, kadar nam hrana ni ravno nujno potrebna. Da ga utešimo, smo izumili nasladijo, ki so tuja živalim. zakaj njim služi žid in pijača samo za prehrano.

Toda ali sta lakota in žeja v resnici vselej iz prave potrebe izvirajoči svarilki? Starejši zdravniški pisatelji poročajo o bolnikih z uprav fantastično 20, 30, da jim je ni moglo utešiti 20, 30, da celo 40 litrov vode na dan. Se leta 1868, so imeli v pariški kliniki «Hotel Dieu ljudi — imenovali so jih polifage, to je poževali — ki so pojedli na dan po pet funtov mesa, tri funte gnjati in dva funta pečenega ali praženega kruha. Ti nesrečniki niso morda trpeli na kakšni fizični gladni, le na neutišljivem gladi in žeji, le na manjli, da morajo neprestano piti in jesti. Ko so se zdravniški domislili, da bi temu utegnili biti vzrok v psihičnosti, so poskusili psihičnimi metodami, s sugestijo, obenem pa seveda tudi s strojnimi ukrepi — in uspeh ni izostal. Danes je silna s psihičnostjo utemeljiva lakota in žeja že zelo redek pojav, navadno je samo posttrastični pojav kakega hudega nevrotičnega obolenja. Vsekako pa kažejo ti zgodovinski primeri, da utegne biti tudi ezanesljivi občutek lakote in žeje varljiv in se nanj ni moči zanesti.

Pomudimo se nekoliko pri žeji. Kako zelo je žeja celo pri najbolj zdravem človeku odvisna od navade, je dokazal neki zdravnik na samem sebi. Zdravnik, ki drugače ni potreboval bog vednih količin vode, jo je enajst dni na veliko pila, razmeroma mnogo. Po enajstih dneh se je pokazalo, da se je v tej kratki dobi njegov občutek za žejo temeljito izpremenil. Zmerni vodopivec se je

sploh niso poznali brezposelnosti, današnje tržaške številke brezposelnih pa so dosegli komaj po 12 letih, v času splošne svetovne krize. Pri vsem tem je treba dodati, da je bilo število prebivalstva Gdanska za 1/3 večje od prebivalstva naše cone. Upamo, da ne bo kdo trdil, da je gdanski nemški meščan ljubil Poljaka kakor brata? Nasprotno. Pač pa ni bil megaloman!

Iz «Razgledov» (Nadaljevanje)

Razume se, da ima Mrs. Sears svojo tiskano biografijo, saj mu je uspelo ustanoviti veliko trgovsko hišo. Zdej je posmenjanja vreden človek-mogotec.

Cujte, kako se je prebudil v Mr. Searsu veliki duh: «Leta 1866. je služil pri železnici v North Redwoodu v provinci Minnesota, kjer sta dnevno vozila komaj dva vlačka. Zgodilo se je, da je moral dostaviti trgovcu zavoj z urami, ki pa ga ta ni hotel sprejeti. Mr. Sears pa je ure kratkoma razprodal svojim znancom. Povpraševanje po urah je bilo toliko, da je v Searsu vstala drzna misel: takoj, ki mu je vlačar prvo pošiljatev, naročil drugo...»

Kaj kmalu se je preselil v Chicago, najel za urarska popravila uraja, ki mu je bil obenem trgovski sodrug. Mr. Roebuck (mogotec št. 2).

Danes ima firma 8 milijonov odjemalcev, mnogo podružnic, 32.000 nameščenih in se ne zadovoljuje samo s tem, da kupuje tovarniške izdelke, ampak ima lastne tovarne, svojo železniško postajo, svoj poštni urad, svojo banko — in je sedeva delniška družba z generalnim ravnateljem na čelu, ki ga zastopa vice-ravnatelj. Tajnost velikega podviga ni le v 100 procentnem podjetniškem instinktu, ki pogodi tisočere zahtevne ljudi (nekaj je pripomnila tudi velika zapuščenost ameriške provincije) največja skrivnost silnega uspeha je — katalog. Poglebimo se vanj.

Gotovo je to najbolj razširjena knjiga vseh stoletij. Vsako leto

LETALISCE V VNUKOVSKLUJ JE ENO ZMED TREH NAJVEČJIH V SZ, PO ZRACNIH LINIJAH POVEZANO Z VSEMI CENTRI DRŽAVE IN INOZEMSTVA. Z NJEGA ODLETI VSAKIH PET MINUT LETALO S STEVILNIMI POTNIKI OB KONCU PRVE POVOJNE PETLETKE BO DOSEGLA DOLGOST ZRACNEGA OMREŽJA V SZ 175.000 KM.

OB NAPAVALISCU V PREKMURSKI VASI

AMERIŠKO POJMOVANJE INDIVIDUALNOSTI TRDI RE Sears Roebuck & C.

izide dvakrat v nakladi po 10 milijonov izvodov. Čeprav so ostali stavek in kliseji skoraj neizpremenjeni in je papir radi ogromne naklade poceni, čeprav, zveže stroj 1500 izvodov na uro in razpošilja katalog kot tiskovino, stane 1 izvod trdko — 1 dolar.

Obsežna je knjiga, ki vsebuje želje meščanskega sveta. Pripoveduje, da je nekdo naročil pri Searsu 12 zavitkov toaletnega papirja pa se je trdko obrnila nanj z vlnudnim vprašanjem, ali želi vrsto: kat. št. 1160 ali 1161. Če bi imel vsaj katalog, se je glasil odgovora, bi pač ne naročil toaletnega papirja.

Tisoč strani obsegajoči katalog se razpošilja egratis in franko. Razumljivo je, da je pri tvrdki Sears Roebuck vse franko, vedno blaga je vračunana cenam tudi poštnina. Če na naročil list napises kat. št. vazeleznega blaga in priložiš v ovojček (nekateri pošiljajo kar dolarje ali pisemske znamke), imaš v 24 urah, kar si naročil. Na postaji je poštni

urad, kjer sprejemajo naročila. Da določijo najmanjši št. vazelej, ki jih bo treba razposlati, stehajo naročilne liste (40 jih tehtata — funt).

Seveda je posttrastična stvar, ali zahteva naročilni hišo s sedmimi sobami v kolonialnem slogu št. C 3255, ali pa stekleničko s črnolom (3 R 3452), ali se priloženi ček glasi na 6000 dolarjev ali pa na 27 centov.

Toda, to je brz urejeno. Kraj tehnične obratuje električni odpiratelj, ki odpre vsako minuto po 4600 naročilnih pisem. Ob odpiratelju sede dekleta, katerih roke utegnute nemara biti še hitrejeje. V minuti poberejo iz ovojev po 400 naročil, z levico odmetajo denar ali pa nakaznico na levi tekoči trak, z desnico pa je beležijo priloženo vsoto na naročilni list in ga s čudovito nagljo odpravijo na desni tekoči trak. V sedemnajstih minutah je lahko 20 vazelej pripravljenih za pošiljatev.

Medtem brzi denar z razumljivo nagljo v zamezniki oddelek, naročilo se vpiše in kopira — odtod se naročila razpošiljejo po poštnih ceveh v ogromne zaloge, ki bruhajo vazelej: poročilni prstani, obveza za kilo — damski klubok — 20 kg težke ročke, vse to je bliskovito urejeno po zavojih.

Na pošti že urejujejo pošne spremnice, odražajo smeri vse do minute točno. 58 tovornih voz čaka pred postajo, 160 tovornih avtomobilov v kletni garaži. Treje važne poslovanje se vrši v posebnih oddelkih. Imena in naslove naročnikov vpišujejo v kartoteko, vsak novi naročnik ima odsej pravico do brezplačnega kataloga — egratis in franko — do smrti.

V U. S. A. nimajo priglaševalnih uradov, kjer lahko dobiš nasilno vseh onih, ki se preselili

Iz knjige E. Kische «Paradiž v Ameriki,»

ali celo izginili. Toda Sears Roebuck & Comp. ima imenski kataster vsega prebivalstva.

Kaj, celo tu ni tega, ki ga išče-mo: Nemara je obubožal ali pa umrl? Kako bi bilo mogoče, da bi še naročil knjigo: «Rdeči pepel» kat. št. 3 R 526) ali «Rebecca na farmi v Sunbryroke» (3 R 742) ali pa «Zena, kakor si jo želiš» (3 R 947).

Da ni umrl ali celo propal, bi si vendar moral naročiti oljnatno sliko «iz starih Benetk» (8 R 5714) ali «Samotni volk v snegu» (8 R 5712) (this popular picture is still the best seller; noted for simplicity and depth of coloring). Če bi še živel, bi vendar ne mogel biti tako okrušen in stanovati v sobi, ki bi je ne krasi tiskani in lepo vkvirjeni verz (Nr. 8 R 5761 do 5772), ki jih vendar katalog upravičeno tako togo priporoča: «V vsakem domu je prav gotovo kotiček ali stena, kjer bi se podal kak motortor: Imamo izbrane verzje o materji, o ljubezni, o prijateljstvu, za vsako občutje posebej vam lahko postrežemo. Vsaka slika je v ličnem okvirčku.»

Kako vendar, da nitteganinoročil. Torej je umrl? Ne — umrl še ni — saj bi vendar naročil nagrobni spomenik.

Se ena možnost obstaja: nemara naroča pri tvrdki Montgomery, Ward & Comp. in če bi ga tudi med naročniki te tvrdke ne našli, tedaj je — zgubljen človek, ki je naročil hišo pri stavbenem mojstru in ne v trgovski hiši Sears, Roebuck, ki kupuje knjige v knjigarni in slike od slikarjev — torej je prav gotovo bolševik, eden izmed onih, ki hočejo vse izpraviti; prenehal je biti svobodni Amerikane, individualist, kot so vsi drugi z isto individualnostjo.

Ničesar več nečemo slišati o njem, in če kdaj umre, ne bomo naročili niti venca (3 C 127) za njegov nagrobni kamen (9 I 2928).

Po E. Kische iz knjige «Paradiž v Ameriki»

življenja in prilik. Če v veliki vročini naporno delaš, izloči telo mnogo vode z znojenjem. Kurjači na ladajah in vojaki na narnornih polnih pohodih potrebujejo na dan od pet do šest litrov vode. A tudi tu se vidí, kolike važnosti je vaja in disciplina. Novinci pijejo neprimer-no več: oni, ki imajo že izkušstva, pa vedo, da razmeroma malo vode celo bolje pomaga. Tudi domačini v tropičnih krajih pijejo za naše pojme nenavadno malo. Potrebno količino tekočine dobe v rastlinski hrani in sadju.

Toda v pretirani meri prepo-vedovati uživanje vode bi bilo krivo. Vse zjutraj je požirek vode zelo koristen, ker pospešuje gibanje črev. V veliki vročini me-nimo, da se s uživanjem ledenih pi-jač napravimo iz žlezočne ne-kaoh hladilnice: a to mnenje je zmo-zno, zakaj ohlajenje, ki ga tako dosežemo, je prehodno. V tropičnih krajih so to že dav-no spoznali: tam pijejo, če se hočejo ohladiti ali osvežiti, vroč čaj.

Številni ljudje, ki imajo že izkušstva, pa vedo, da razmeroma malo vode celo bolje pomaga. Tudi domačini v tropičnih krajih pijejo za naše pojme nenavadno malo. Potrebno količino tekočine dobe v rastlinski hrani in sadju.

Številni ljudje, ki imajo že izkušstva, pa vedo, da razmeroma malo vode celo bolje pomaga. Tudi domačini v tropičnih krajih pijejo za naše pojme nenavadno malo. Potrebno količino tekočine dobe v rastlinski hrani in sadju.

ali celo izginili. Toda Sears Roebuck & Comp. ima imenski kataster vsega prebivalstva.

Kaj, celo tu ni tega, ki ga išče-mo: Nemara je obubožal ali pa umrl? Kako bi bilo mogoče, da bi še naročil knjigo: «Rdeči pepel» kat. št. 3 R 526) ali «Rebecca na farmi v Sunbryroke» (3 R 742) ali pa «Zena, kakor si jo želiš» (3 R 947).

Da ni umrl ali celo propal, bi si vendar moral naročiti oljnatno sliko «iz starih Benetk» (8 R 5714) ali «Samotni volk v snegu» (8 R 5712) (this popular picture is still the best seller; noted for simplicity and depth of coloring). Če bi še živel, bi vendar ne mogel biti tako okrušen in stanovati v sobi, ki bi je ne krasi tiskani in lepo vkvirjeni verz (Nr. 8 R 5761 do 5772), ki jih vendar katalog upravičeno tako togo priporoča: «V vsakem domu je prav gotovo kotiček ali stena, kjer bi se podal kak motortor: Imamo izbrane verzje o materji, o ljubezni, o prijateljstvu, za vsako občutje posebej vam lahko postrežemo. Vsaka slika je v ličnem okvirčku.»

Kako vendar, da nitteganinoročil. Torej je umrl? Ne — umrl še ni — saj bi vendar naročil nagrobni spomenik.

Se ena možnost obstaja: nemara naroča pri tvrdki Montgomery, Ward & Comp. in če bi ga tudi med naročniki te tvrdke ne našli, tedaj je — zgubljen človek, ki je naročil hišo pri stavbenem mojstru in ne v trgovski hiši Sears, Roebuck, ki kupuje knjige v knjigarni in slike od slikarjev — torej je prav gotovo bolševik, eden izmed onih, ki hočejo vse izpraviti; prenehal je biti svobodni Amerikane, individualist, kot so vsi drugi z isto individualnostjo.

Ničesar več nečemo slišati o njem, in če kdaj umre, ne bomo naročili niti venca (3 C 127) za njegov nagrobni kamen (9 I 2928).

Po E. Kische iz knjige «Paradiž v Ameriki»

življenja in prilik. Če v veliki vročini naporno delaš, izloči telo mnogo vode z znojenjem. Kurjači na ladajah in vojaki na narnornih polnih pohodih potrebujejo na dan od pet do šest litrov vode. A tudi tu se vidí, kolike važnosti je vaja in disciplina. Novinci pijejo neprimer-no več: oni, ki imajo že izkušstva, pa vedo, da razmeroma malo vode celo bolje pomaga. Tudi domačini v tropičnih krajih pijejo za naše pojme nenavadno malo. Potrebno količino tekočine dobe v rastlinski hrani in sadju.

Toda v pretirani meri prepo-vedovati uživanje vode bi bilo krivo. Vse zjutraj je požirek vode zelo koristen, ker pospešuje gibanje črev. V veliki vročini me-nimo, da se s uživanjem ledenih pi-jač napravimo iz žlezočne ne-kaoh hladilnice: a to mnenje je zmo-zno, zakaj ohlajenje, ki ga tako dosežemo, je prehodno. V tropičnih krajih so to že dav-no spoznali: tam pijejo, če se hočejo ohladiti ali osvežiti, vroč čaj.

Številni ljudje, ki imajo že izkušstva, pa vedo, da razmeroma malo vode celo bolje pomaga. Tudi domačini v tropičnih krajih pijejo za naše pojme nenavadno malo. Potrebno količino tekočine dobe v rastlinski hrani in sadju.

Številni ljudje, ki imajo že izkušstva, pa vedo, da razmeroma malo vode celo bolje pomaga. Tudi domačini v tropičnih krajih pijejo za naše pojme nenavadno malo. Potrebno količino tekočine dobe v rastlinski hrani in sadju.

Z OGNJEM IN MEČEM

(Nadaljevanje)

Spanci so kretljivo razumeli — bila je dogovorjen znak, naj planejo na Indijance in jih pokončajo. Kri je tekla v potokih. Ko so se Ovandovi ljudje naveličali klanja, so kraljičin dvorec zažgali, tako da so poleg mrličev in ranjenecv zgoreli še tisti, ki jim je bil španski meč prizanesel. Vsi plemski poglavarji kraljevstva so ostali na pogorišču. Se najmileje so ravnali Spanci s kraljico; obesili so jo. Nekaj let po tem ogabnem dogodku so našli na otoku še vedno 60.000 Indijancev (leta 1508). A čez pol stoletja jih ni bilo več nego par stotin.

Tako nečloveško so postopali Spanci, da se je kar celih vasi ureteval obup. Stokrat bolje umreti — to je bila odredbina misel, ki je začela prevzemati ljudi. Moral je biti od silne hude, če niso množice videle nobenega drugega izhoda več. Zgodilo se je, da so se cele vasi s skupnim samomorom postojljivo poslovile od življenja. Neki sodobni španski zgodovinar pisec poroča, da so se domačini posebno radi ubijali na ta način, da so se zapirali v svoje kočve, zažigali strupene rastlinske snovi in vdihalvali nastale pline. Na Antilskih otokih so Indijanci izumirli davno prej, nego so Spanci mogli obhajati prvo stoletnico Kolumbovega prihoda. Enemu teh poginulih plemen se je ohranilo ime do današnjega dne. Morje, ki oblika Venezuelo, panamo in Antilje, se imenuje Karibsko morje po indijanskih Karibih, ki so bili nekdatj strah in trepet vseh sosedov. Saj se zatrjuje, da jim je celo teknilo človeško meso. Proti španskemu strelnemu orožju in proti boleznim, ki so jih mednje zanesal Evropski, so bili brez moči. Kultura jih je strla.

II.

Bolje so se ohranili Indijanci na ameriški celini. Prvič jih je bilo tu mnogo več nego na otokih, drugič so se beločevci lahko umikali v neizmerno zaledje, kjer so nudili pragozdi in hribi dovolj zavetja. A tudi na celini so se godile strašne okrutnosti in številna žrtev ne pove noben jezik. Ko so Spanci domačine oropali vseh zlatih in srebrnih dragocenosti, so jih začeli poditi v rudnike. Tam so jih neusmiljeno priganjali k delu brez odmora, saj ni bilo dneva, ko se je moglo reči, da je prišlo zadostno zlatne kovine iz drobnjav zemlje na dan. Napori so bili toliko, da so uročenci trumoma umirali.

Morda se bo kdo tožilo z mislijo, da je bilo pač samo v prvem stoletju življenje v Ameriki tako kruto, pozneje so se Evropanci uneseli in vse je dobilo plemenitejši poteze. Pa čujmo, kaj se je dogodilo pred pčidimi 50 leti na skrajnem jugu Amerike, na otočju Ognjene zemlje. Neki podjetni beločevci so sklenili z ladjo pogodbo in dobili v najem obsežen svet, ki so ga hoteli uporabiti za ovčarstvo. Prej se ni skoroda nikoli pojavil beli človek na hladnem, negostoljubnem otoku. Vsakdo se je bal domačinov, visokorasli Indijancev iz rodu Ona, ki so veljali za mojs-trske lokostrlece. Nikakršnih stikov niso marali imeti s tujci; kdor se jim je približal, je postal tarča njihovih puščic. Modernim podjetnikom in njihovim farmam za revo ovac so bili ti svobodno domačini seveda na poti. Treba je, da se začno farme kmalu renirati — kdo bo čakal, dokler se Indijancem zljubi postati bolj kulturnim? Praktični beločevci so oborožili cele lovške kolone in dali segnati domačine na pripravne kraje, kjer so jih trumoma postrelili. Najboljši indijanski lokli so bili brez moči proti številnim puškam, ki so nesle mnogo bolj v daljavo. Pa to še ni bilo dovolj. Otrokom so vcepili bolezenske strupe, da bi nastale epidemije med tistimi, ki so klanju užili in se zatekli v najvišje, malo pristopne, zasnežene gore notranjosti. Če so se pojavili sestradani uročenci pri evropskih naselbinah, se jim je lahko primero, da so prejeli meso, ki je bilo zastrupljeno s strihinomom. Uspeh tega energičnega čiščenja se je moral kajpa kmalu pokazati: mirno so se potlej paste ovce po tratah Ognjene zemlje in farme so uspevale. Čvrsti rod Ona-Ind., ki je leta 1885 štel približno 5000 glav, se je do danes

skrčil na krdelece kakih sto klanjnih bitij, ki živorarijo v hladnih gorah, daleč od vsega, kar se ponaša z belo poltjo.

Tudi 50 let lepa doba, mar ne? Kar se je godilo takrat, ali ne pripada to že zgodovini? Med tem smo pripravili v 20. stoletje in hvala bogu se dandanes taka nečloveška dela ne morejo več vršiti. Počasi, bratje! V Južni Ameriki, zlasti v porečju Amazonke, se razprostirajo nepregledni pragozdi in v njih je polno dreves, ki dajejo dragoceni kavačuk. Skoda, da uspevajo ta drevesa tako daleč od prometnih krajev in da je način pridobivanja tako naporen! A čemu se klatijo po zaledju civilizirani Indijanci? Kar na lepem se nekje zbere družba beločevcev in meščancev. Samozavestno trdijo o sebi, da so podjetniki. Z izgovorom, da je prebivalstvo leno in da ni mogoče najemati delavcev, grede siloma loviti domačine. Uklenjene jih potem tirajo daleč proč v globine pragozdov. Tam morajo kot pravcati sužnji nabirati sok, ki se cedi iz debel kavčukovec. Kdor ne prinese in odda predpisane količine, gonje mu. Čakajo ga vse mogoče telesne kazni. Naj pa človek nikar ne meni, da gre tu za resnično suženstvo. Smešil bi se, kdor bi hotel klicati državno oblast na pomoč. Saj dobe ti neprosto voljni delavci ob koncu mezo. Sicer je od silne skromna, tako skromna, da nihi od daleč ne otehta nčvarnega in utrudljivega posla v pragozdu — ali vendar, morda je le. S tem je mogoče vsaj filantropom sveta zamatiš ustje. Nečloveško ravnanje z indijanskih mladelci in delavci se ga kratkoma taji. Katera preiskava more kajkajti dognati resnic? Neomikanim uročencem se godi kakor otrokom; njihovo pričevanje velja za enkratno in v prejšnjem objektivan — je brez vrednosti.

Kaj pa Organiz. ŽN? — bo kdo vprašal. Bivše Društvo narodov je hranilo v arhivih marsikaj pragozdi in trpljenj, s katerim se pridobiva kavčuk. Društvo narodov je tudi že posedovalo. Dejstvo narodov je prešlo na svoje pribože celo več nego v vjudejnih odgovor. Pravi tako so razna filantropska društva Severne Amerike storila že marsikaj za odpravitev svatomotnega gospodarstva s kavčukom. V teoriji in na papirju je zadeva res že davno rešena. Rešili so jo na moč dostojno. Je žal, da rastejo kavčukovci neke daleč v pragozdu...

NEVARNA IGRA

Dr. Adolf Murthum je bil SS-ovski Obersturmbannführer. Kot zdravnik po poklicu pa je bil že zdravnikov zloglasen SS-ovske di-vizije «Das Reich». Dr. Murthum ni bil samo navaden vojaški zdravnik, temveč tudi znanstveni strokovnjak v koncentracijskih taboriščih. Kot tak je bil tudi načelnik inštituta higijene SS-ter je bil pod tem inštitutom tudi taborišče v Buchenwaldu.

Pred nekaj tedni je prišel dr. Murthum pred denačifikačsko sodišče v Bielefeldu. Zaslišane so bile razne pričje, ki so izjavile, da je kandidata za denačifikačjo težki vojni zločinec in da je kriv smrti nekaj stotin političnih kaznivencev v Buchenwaldu. Med temi nesrečniki je dr. Murthum izbiral žrtev za svoje «znanstvene» poskuse. Bil je namreč specialist za tifusno mrzlico ter je na ljudeh vršil poskuse z injekcijami tifusnega bacila.

Obtoženi «znanstvenik» pa je edokazal, da se je vse to dogajalo brez njegove vednosti ter da prvič bližji za take nečloveške metode in da je on taborišče v Buchenwaldu samo kontrol